

ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СПРОВОЂЕЊА ПРЕПОРУКА КОМИТЕТА ЗА ПРАВА ДЈЕТЕТА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ ЗА ПЕРИОД 2020-2024.

I. Увод

Босна и Херцеговина је Конвенцију о правима дјетета преузела сукцесијом 23. новембра 1993. године („Службени лист РБиХ“, број 25/93).

Босна и Херцеговина је у мају 2005. године презентовала Први периодични извјештај (Иницијални) о спровођењу Конвенције о правима дјетета, након чега га је Комитет за права дјетета размотрио (ЦРЦ/Ц/11/Адд. 28) на 1030. и 1031. сједници (види: ЦРЦ/Ц/СР. 1030 и 1031), које су одржане 19. маја 2005. године. Комитет је усвојио закључне примједбе на 1052. сједници одржаној 3. јуна 2005.

Први периодични извјештај Босне и Херцеговине (Иницијални) о спровођењу Конвенције о правима дјетета урађен је у складу с Генералним смјерницама у вези са структуром и садржајем периодичних извјештаја које државе стране достављају према члану 44, ставу 1. (б) Конвенције.

У складу са закључним примједбама Комитета, Предсједништво Босне и Херцеговине је донијело Одлуку о повлачењу резерве на члан 9. став 1. Конвенције о правима дјетета. Министарство иностраних послова Босне и Херцеговине је током 2008. године доставило обавјештење депозитару генералног секретара УН-а.

Комитет за права дјетета је разматрао Комбиновани други, трећи и четврти периодични извјештај БиХ о спровођењу Конвенције о правима дјетета¹ (ЦРЦ/Ц/БиХ/2-4) на 1730. сједници (погледати ЦРЦ/Ц/СР. 1730 и ЦРЦ/Ц/СР. 1731) одржаној 19. септембра 2012. године, а на 1754. сједници одржаној 5. октобра 2012. године усвојио је закључна запажања. Такође, Комитет за права дјетета је

---

¹ Усвојен на 105. сједници Савјета министара БиХ одржаној 18. 11. 2009. и на 114. сједници Савјета министара БиХ одржаној 11. 2. 2010.

разматрао Комбиновани пети и шести извјештај БиХ о спровођењу Конвенције о правима дјетета² на 2404. и 2405. сједници (ЦРЦ/Ц/СР. 2404 и 2405), које су одржане 10. и 11. септембра 2019. године, а на 2430. сједници одржаној 27. септембра 2019. усвојио је закључна запажања.

Комбиновани пети и шести извјештај БиХ је урађен у складу с Уговорним смјерницама за формат и садржај периодичних извјештаја које државе потписнице подносе у складу с чланом 44. ставом 1. (б) Конвенције о правима дјетета, које је Комитет донио на 65. сједници (од 13. до 31. јануара 2014), што значи да су у овај извјештај укључене све информације о спровођењу два факултативна протокола уз Конвенцију о правима дјетета.

Босна и Херцеговина је постала чланица Факултативног протокола уз Конвенцију о правима дјетета о продаји дјецe, дјечјој проституцији и дјечјој порнографији, потписаног 7. 9. 2000, а на основу Одлуке о ратификацији³ („Службени гласник БиХ-Међународни уговори“, број 5/02). У погледу стандарда утврђених овим протоколом, Босна и Херцеговина није поставила ограничења. Иницијални извјештај БиХ о спровођењу Факултативног протокола уз Конвенцију о правима дјетета о продаји дјецe, дјечјој проституцији и дјечјој порнографији⁴ (поднесен у складу с чланом 12. ставом 1. Факултативног протокола), Комитет за права дјетета је разматрао (ЦРЦ/Ц/ОПСЦ/БиХ/1) на 1554. сједници (видјети ЦРЦ/Ц/СР. 1554) одржаној 16. септембра 2010. године, те усвојио закључна разматрања на 1583. сједници одржаној 1. октобра 2010. године.

Босна и Херцеговина је постала чланица Факултативног протокола уз Конвенцију о правима дјетета о учешћу дјецe у оружаним сукобима (ЦРЦ-ОП-Ц), који је потписан 7. септембра 2000. године, а на основу Одлуке о ратификацији⁵ („Службени гласник БиХ-Међународни уговори“, број 5/02).

Иницијални извјештај БиХ о спровођењу Факултативног протокола уз Конвенцију о правима дјетета о учешћу дјецe у оружаним сукобима⁶ (поднесен у складу с чланом 8. Факултативног протокола), Комитет за права дјетета је размотрио на 1552. сједници одржаној 16. септембра 2010. године (ЦРЦ/Ц/ОПАЦ/БиХ/ЦО/1), те донио закључна разматрања на 1583. сједници одржаној 1. октобра 2010.

---

² Усвојен на 122. сједници Савјета министара БиХ одржаној 24. 11. 2017.

³ Акт о ратификацији потписан 4. септембра 2002. године.

⁴ Усвојен на Савјету министара Босне и Херцеговине, на 54. сједници одржаној 3. јула 2008. године.

⁵ Акт о ратификацији потписан 4. септембра 2002. године.

Босна и Херцеговина је приступила Факултативном протоколу уз Конвенцију о правима дјетета који се односи на поступак по представкама (Трећи протокол), који је потписан 11. 7. 2017. године, а на основу Одлуке о ратификацији⁷ („Службени гласник БиХ-Међународни уговори“, број 2/18). За Босну и Херцеговину овај трећи протокол је ступио на снагу 17. 5. 2018. године.

У складу с наведеним, на основу надлежности Министарства за људска права и избјеглице БиХ⁸ које има обавезу континуираног праћења и периодичног извјештавања о спровођењу међународних стандарда из области људских права и основних слобода, те у складу с чињеницом да континуирано прикупљају релевантне информације од надлежних институција о спровођењу Конвенције о правима дјетета и пратећих протокола, израдиће и **седми периодични извјештај о спровођењу Конвенције о правима дјетета у Босни и Херцеговини, који треба да обухвати извјештајни период од 1. 10. 2019. до 1. 3. 2024. године.**

С обзиром на то да је рок за достављање сљедећег извјештаја Комитету за права дјетета 5. марта 2024. године, Министарство за људска права и избјеглице БиХ ће прије финалног сачинити два пресека извјештаја у циљу обезбјеђивања континуитета праћења:

а) први до јуна 2021. године⁹,

б) други до јуна 2023. године.

Седми периодични извјештај треба да буде припремљен и усвојен до краја 2023. године, а потом послан на превођење и упућен у задатом року Комитету за права дјетета, најдоцније до 5. марта 2024. године.

Кад је у питању спровођење обавеза које проистичу из Конвенције о правима дјетета, а поштујући уставне надлежности државе, ентитета, БД БиХ и кантонā, у сврху израде „Програма праћења спровођења препорука Комитета за права дјетета у Босни и Херцеговини до 2024. године“ користи се Образац 15, утврђен у Методологији извјештавања о спровођењу међународних уговора у области људских права („Службени гласник БиХ“, број 24/18).

---

⁶ Усвојен на 54. сједници Савјета министара БиХ одржаној 3. јула 2008. године.

⁷ Предсједништво БиХ је донијело Одлуку о ратификацији у фебруару 2018. године.

⁸ Члан 12. Закона о министарствима и другим органима управе Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“, бр. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09, 103/09, 87/12 и 6/13).

⁹ Пролонгирано до фебруара 2022. године

II. ПЛАН ПРАЋЕЊА СПРОВОЂЕЊА ПРЕПОРУКА

Министарство за људска права и избјеглице БиХ сачиниће план праћења спровођења препорука Комитета за права дјетета након усвајања овог програма, а на основу радног обрасца за израду седмог периодичног извјештаја Босне и Херцеговине.

Комитет за права дјетета је у септембру 2019. године усвојио закључна запажања у којима је садржано 48 препорука с образложеним запажањима, на основу којих надлежне институције у Босни и Херцеговини, у сарадњи с Министарством за људска права и избјеглице БиХ, развијају индикаторе праћења и за динамику даљег процеса извјештавања.

У складу с препорукама и закључним запажањима надлежног Комитета за права дјетета, Министарство за људска права и избјеглице БиХ ће у сарадњи с Вијећем за дјецу БиХ, савјетодавним и координирајућим тијелом Савјета министара БиХ, међународним и домаћим организацијама пратити спровођење Конвенције и пратећих протокола у наредном периоду. На тај начин ће покренути посебне активности усмјерене на прикупљање и анализу показатеља о дјечи према девет назначених области (главе Конвенције) ради лакше израде и обједињавања наредног периодичног извјештаја Босне и Херцеговине, те анализе напретка у остваривању људских права дјецe у Босни и Херцеговини.

АКТИВНОСТИ МИНИСТАРСТВА ЗА ЉУДСКА ПРАВА И ИЗБЈЕГЛИЦЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ ЗА ПОБОЉШАЊЕ ПРАЋЕЊА РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПРЕПОРУКА КОМИТЕТА ЗА ПРАВА ДЈЕТЕТА ЗА ПЕРИОД 2020-2024.

ГЛАВА КОНВЕНЦИЈЕ	ПРИОРИТЕТНЕ ОБЛАСТИ ПРАЋЕЊА	УКЉУЧЕНА ТИЈЕЛА И ИНСТИТУЦИЈЕ	ПЕРИОД РЕАЛИЗАЦИЈЕ
А. Опште мјере спровођења Конвенције (чланови 4, 42. и 44. став (6))	<ol style="list-style-type: none"> Обједињавање листе закона и праћење усклађености закона с Конвенцијом и протоколима Обједињавање листе донесених стратешких докумената (политика и стратегија), начин праћења и област на коју се односи	МЉПИ БиХ у сарадњи с ентитетским и кантоналним владама, Владом Брчко дистрикта БиХ и ОЦД-ом	2021.

	<p>3. Праћење система финансирања, координације и надзора спровођења политика повезаних с циљевима Конвенције</p> <p>4. Обједињавање информација о начинима прикупљања података за дјecu</p> <p>5. Начин сарадње с организацијама цивилног друштва (ОЦД) и независно праћење Конвенције, информисање и подизање свијести</p> <p>6. Прикупљање података о укључености пословног сектора у побољшање заштите дјечјих права</p>		
Б. Дефиниција дјетета (члан 1)	Анализа дефиниције дјетета у кључним законима који се односе на дјecu	ВД БиХ, представници академске заједнице	2021.
Ц. Општи принципи (чланови 2, 3, 6. и 12)	Прикупљање и анализа показатеља о облицима дискриминације дјече, поштовања најбољег интереса дјетета и поштовања мишљења дјетета	МЉПИ БиХ, ОЦД, ВД БиХ и остала заинтересована тијела	2022.
Д. Грађанска права и слободе (чланови 7, 8. и од 13. до 17)	Прикупљање показатеља везаних за упис рођења и држављанство дјече и право на приватност дјече	МЉПИ БиХ, надлежна министарства ентитета, Брчко дистрикта БиХ, кантонā, ВСТС, ОЦД	2021.
Е. Насиље над дјецом (чланови 19, 24. став (3), 28. став (2), 34, 37. тачка (а) и 39)	Прикупљање и анализа показатеља који се односе на физичко кажњавање, злостављање и занемаривање, сексуално искоришћавање и злоупотребу путем информационих технологија	МЉПИ БиХ, надлежна министарства ентитета, Брчко дистрикта БиХ, кантонā, ВСТС, ВД БиХ и ОЦД	2022.
Ф. Породично окружење и алтернативно збрињавање (чланови 5, од 9. до 11, 18. ст. (1) и (2), 20, 21, 25. и 27. став (4))	Прикупљање и анализа показатеља везаних за дјecu лишену породичног окружења, усвајање и незаконито одвођење и невраћање	МЉПИ БиХ, надлежна министарства ентитета, Брчко дистрикта БиХ, кантонā за области социјалне заштите и правде и ОЦД	2023.
Г. Инвалидност, основна здравствена заштита и добробит (чланови 6, 18. став (3), 23, 24, 26, 27. ст. од (1) до (3) и 33)	Прикупљање и анализа показатеља о положају дјече с инвалидитетом, здравственој заштити дјече и здравственим услугама, здрављу адолесцената и утицају животне средине и кључним питањима везаним за животни стандард дјече	МЉПИ БиХ, надлежна министарства ентитета, Брчко дистрикта БиХ, кантонā за области здравља и социјалне заштите	2023.

Х. образовање, слободно вријеме и културне активности (чланови од 28. до 31)	Прикупљање и анализа показатеља о образовању, стручном оспособљавању и усмјеравању, образовању о људским правима, одмору, слободном времену, рекреацији и културним и умјетничким активностима дјеце	МЉПИ БиХ, надлежна министарства ентитета, Брчко дистрикта БиХ, кантонā за области образовања и социјалне заштите	2022.
И. Мјере посебне заштите (чланови 22, 30, 32, 33, 35, 36, 37. тачке од (б) до (д), 38. до 40)	Прикупљање и анализа показатеља о дјечи тражиоцима азила, избјеглицама и мигрантима, дјечи у уличним ситуацијама, те продаји, трговини и отмици дјеце и дјечи у сукобу са законом	МЉПИ БиХ, надлежна министарства ентитета, Брчко дистрикта БиХ, кантонā за области безбједности и правде	2023.

**РАДНИ ОБРАЗАЦ ЗА ИЗРАДУ СЕДМОГ ПЕРИОДИЧНОГ ИЗВЈЕШТАЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
О СПРОВОЂЕЊУ КОНВЕНЦИЈЕ О ПРАВИМА ДЈЕТЕТА И ДВА ФАКУЛТАТИВНА ПРОТОКОЛА УЗ КОНВЕНЦИЈУ
(рок за подношење извјештаја је 5. марта 2024)**

Назив међународног уговора	Конвенција о правима дјетета	
Резерве	Предсједништво Босне и Херцеговине је донијело Одлуку о повлачењу резерве на члан 9. став 1. Конвенције о правима дјетета. Министарство иностраних послова Босне и Херцеговине је током 2008. године доставило обавјештење депозитару генералног секретара УН-а.	
Датум ратификације и број службених новина у којим је објављена одлука и/или одлука о преузимању	Босна и Херцеговина је Конвенцију о правима дјетета преузела сукцесијом 23. новембра 1993. године („Службени лист РБиХ“, број 25/93).	
Опциони протокол(и) (ако постоји/е)	Босна и Херцеговина је постала чланица Факултативног протокола уз Конвенцију о правима дјетета о продаји дјеце, дјечјој проституцији и дјечјој порнографији на основу Одлуке о ратификацији. У погледу стандарда утврђених овим протоколом, Босна и Херцеговина	

	<p>није поставила ограничења.</p> <p>Босна и Херцеговина је постала чланица Факултативног протокола уз Конвенцију о правима дјетета о учешћу дјеце у оружаним сукобима.</p> <p>Босна и Херцеговина је приступила Факултативном протоколу уз Конвенцију о правима дјетета, који се односи на поступак по представкама (Трећи протокол).</p>	
Датум ратификације и број службених новина у којим је објављена одлука и/или одлука о преузимању	Одлука о ратификацији („Службени гласник БиХ-Међународни уговори“, број 5/02)	
Број извјештаја	Комбиновани пети и шести извјештај Босне и Херцеговине о спровођењу Конвенције о правима дјетета	
Број претходног(их) извјештаја	Четири (два о спровођењу Конвенције о правима дјетета и два иницијална о спровођењу два факултативна протокола)	
Назив тијела за надзор спровођења уговора	Комитет за права дјетета (УН)	
Смјернице за израду извјештаја према наведеном уговору (ако их је усвојило наведено тијело)	Уговорне смјернице за формат и садржај периодичних извјештаја које државе потписнице подносе у складу с чланом 44. ставом 1. (б) Конвенције о правима дјетета, које је Комитет донио на 65. сједници (од 13. до 31. јануара 2014). (Незванични превод Смјерница доступан на захтјев Министарству за људска права и избјеглице БиХ)	
Датум када су издате препоруке за БиХ	27. септембра 2019. године	
Период на који се односи извјештај	Јун 2012-јун 2017.	
Координатор(ка) процеса извјештавања	Салиха Ђудерија	

Рок за израду нацрта	Први извјештај према овом обрасцу треба припремити до јуна 2021, а други извјештај до јуна 2023.
Рок за доставу извјештаја тијелу за надзор уговора	5. 3. 2024. године
Обим извјештаја у складу са смјерницама	42.400 ријечи

ПРЕПОРУКА 5.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
<p>Комитет препоручује држави чланици да кроз процес спровођења Програма одрживог развоја до 2030. обезбиједи остваривање дјечјих права у складу с Конвенцијом, Факултативним протоколом о укључивању дјецe у оружане сукобе и Факултативним протоколом о продаји дјецe, дјечјој проституцији и дјечјој порнографији.</p> <p>Комитет, такође, позива државу чланицу да обезбиједи смислено учешће дјецe у изради и спровођењу политика и програма који имају за циљ достизање свих 17 циљева одрживог развоја у дијелу који се односи на дјецу.</p>	<p>ГЛАВНА ЗАБРИНУТОСТ</p>	<p>Комитет подсјећа на недјељивост и међусобну зависност свих права заштићених Конвенцијом и наглашава важност свих препорука садржаних у овим закључним запажањима.</p> <p>Комитет жели скренути пажњу на препоруке везане за сљедеће области које изискују предузимање хитних мјера: координација (тачка 10); најбољи интерес дјетета (тачка 20); злостављање и занемаривање (тачка 26); животни стандард (тачка 39); образовање, укључујући стручно оспособљавање и усмјеравање (тачка 41); дјецa тражиоци азила, избјеглице и мигранти (тачка 44).</p>	<p>Унијети показатеље о досадашњим активностима на Програму одрживог развоја у БиХ.</p>	<p>Прикупити нове показатеље везане за развој Програма одрживог развоја у БиХ.</p>	<p>ОДГОВОРИТИ НА СЉЕДЕЋА ПИТАЊА:</p> <p>1. На који начин ће бити повезане препоруке ЦРЦ-а с Програмом одрживог развоја?</p> <p>2. На који начин ће бити обезбијеђено учешће дјецe у БиХ?</p> <p>3. Шта је МЉПИ предузео на унапређењу координације, у којим областима и с којим институцијама?</p>	<p>- Министарство за људска права и избјеглице БиХ (МЉПИ)</p> <p>- Дирекција за економско планирање (ДЕП БиХ)</p> <p>- представници владе ФБиХ, РС и БД БиХ</p>
<p>Одговор</p>	<p>Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.</p>					

--	--

ПРЕПОРУКА 6.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
<p>Комитет препоручује држави чланици да предузме све неопходне мјере како би испоштовала претходне препоруке Комитета (ЦРЦ/Ц/БиХ/ЦО/2-4) које нису спроведене или су недовољно спроведене, а нарочито оне које се односе на: права дјетета у пословном сектору (тачка 28. претходних закључних запажања), забрану дискриминације (тачка 30), поштовање мишљења дјетета (тачка 34), усвајање (тачка 51), економско искоришћавање и дјецу која живе и раде на улици (тачка 71) и спровођење правде за малолетнике (тачка 77).</p>	<p>A. ОПШТЕ МЈЕРЕ СПРОВОЂЕЊА (чланови 4, 42. и 44. став (6) Конвенције)</p> <p>Претходне препоруке Комитета</p>	<p>Претходне препоруке Комитета</p> <p>Претходне препоруке ЦРЦ-а које нису спроведене или су недовољно спроведене налазе се у Прилогу 1. овог програма.</p>	<p>Анализирати и компилирати податке из осталих УН извјештаја Савјета Европе, чији дијелови се односе на дјецу. Реф. период: 2018. и Извјештај ЕК за 2019.</p>	<p>1) Показатељи о политикама према дјечи које су усвојиле јавне институције и др. Навести све институције и нивое власти на којим су усвојене политике према дјечи. Реф. период: 2019/20;</p> <p>2) Показатељи о предузетим активностима на спровођењу претходних препорука (тачке 28, 30, 34, 51, 71. и 77). Реф. период: 2019/20.</p>	<p>ОДГОВОРИТИ НА СЉЕДЕЋА ПИТАЊА:</p> <p>1. Како су испоштована права дјетета:</p> <p>а) у пословном сектору (тачка 28. претходних закључних запажања);</p> <p>б) забрана дискриминације (тачка 30);</p> <p>ц) поштовање мишљења дјетета (тачка 34);</p> <p>д) усвајање (тачка 51);</p> <p>е) економско искоришћавање и дјеца која живе и раде на улици (тачка 71) и</p> <p>ф) спровођење правде за малолетнике (тачка 77).</p>	<p>- Министарство за људска права и избјеглице БиХ (МЉПИ) у сарадњи с ентитетским владама, Владом Брчко дистрикта БиХ и кантоналним владама</p>
<p>Одговор</p>	<p>Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.</p>					

ПРЕПОРУКА 7.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
<p>Комитет препоручује држави чланици да донесе свеобухватан закон о правима дјетета, који би у потпуности обухватио принципе и одредбе Конвенције и њених факултативних протокола и пружио јасне смјернице за њихову уједначену и директну примјену на нивоу државе, ентитета, БД БиХ и кантона.</p>	<p>А. ОПШТЕ МЈЕРЕ СПРОВОЂЕЊА (чланови 4, 42. и 44. став (б) Конвенције)</p> <p><u>Законодавство</u></p>	<p>Комитет подсећа на његова претходна закључна запажања (ЦРЦ/Ц/БиХ/ЦО/2-4, тачка 10).</p> <p>Претходне препоруке ЦРЦ-а (тачка 10) је у Прилогу 1. овог програма.</p>		<p>1) Показатељи о усвојеном закону о правима дјетета на ентитетском или кантоналном нивоу или нивоу БД БиХ, који у потпуности утјеловљује принципе и одредбе Конвенције и њених факултативних протокола.</p>	<p>1. На који начин предлагете реализацију ове препоруке ЦРЦ-а?</p> <p>2. Да ли планирате усвојити и да ли сте предузели одређене активности на изради и усвајању свеобухватног закона о правима дјетета?</p>	<p>- Министарство за људска права и избјеглице БиХ (МЉПИ) у сарадњи с владама ентитета, БД БиХ, кантона</p>
<p>Одговор</p>	<p>Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колоне IV, V. и VI.</p>					

ПРЕПОРУКА 8.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
<p>Комитет препоручује држави чланици да за нови акциони план за дјецу (2020-2023) обезбједи довољне кадровске, техничке и финансијске ресурсе уз уједначен приступ на цијелој територији државе чланице и уз пуно учешће дјеце и организација цивилног друштва. Такође, Комитет препоручује држави чланици да успостави механизам за редовно праћење спровођења акционог плана.</p>	<p>А. ОПШТЕ МЈЕРЕ СПРОВОЂЕЊА (чланови 4, 42. и 44. став (б) Конвенције)</p> <p><u>Свеобухватна политика и стратегија</u></p>	<p>Комитет уважава информацију државе чланице да је Акциони план за дјецу Босне и Херцеговине (2015-2018) продужен до 2019. године и да ће бити усвојен нови акциони план за период од 2020. до 2023. године.</p>		<p>1) Показатељи о усвојеним акционим плановима за дјецу на ентитетском, кантоналном и локалном нивоу, те нивоу БД БиХ (и показатељи о свим локацијама гдје су усвојени);</p> <p>2) Показатељи о издвојеним техничким и финансијским ресурсима за спровођење акционог плана за дјецу;</p> <p>3) Показатељи о укључености дјеце и ОЦД-а у изради акционог плана за дјецу.</p>	<p>1. Да ли сте планирали да донесете акционе планове за дјецу и на којем нивоу?</p> <p>2. Како сте обезбједили учешће дјеце у изради акционог плана за дјецу?</p> <p>3. Како сте обезбједили учешће ОЦД-а у изради акционог плана за дјецу?</p> <p>4. На који начин је обезбјеђено редовно праћење спровођења акционог плана? Да ли су дјеца и ОЦД укључени у механизме праћења реализације акционог плана?</p> <p>5. Да ли сте обезбједили довољне људске, техничке и финансијске ресурсе за</p>	<p>- Министарство за људска права и избјеглице БиХ (МЉПИ)</p> <p>- владе ентитета, БД БиХ, кантонā</p> <p>- јединице локалне самоуправе</p>

					спровођење акционог плана?	
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.					

ПРЕПОРУКА 10.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
<p>Комитет позива државу чланицу да Групи за промоцију и заштиту права дјетета обезбиди довољна овлашћења и ресурсе за јачање координационе улоге Министарства за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине, и то у свим активностима везаним за спровођење Конвенције на интересорном нивоу, те на нивоу државе, ентитета, БД БиХ и кантонā.</p>	<p>А. ОПШТЕ МЈЕРЕ СПРОВОЂЕЊА (чланови 4, 42. и 44. став (6) Конвенције)</p> <p><u>Координација</u></p>	<p>Комитет уважава напоре које је уложила држава чланица, укључујући Групу за промоцију и заштиту права дјетета коју је основало Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине и обнављање мандата Вијећа за дјецу 2012. године. Међутим, Комитет је забринут за координацију спровођења Конвенције на нивоу државе, ентитета, БД БиХ и кантонā.</p>		<p>1) Показатељи о обезбидјеним ресурсима за Групу за промоцију и заштиту права дјетета;</p> <p>2) Показатељи о спроведеним координисаним активностима.</p>	<p>1. Да ли сте Групи за промоцију и заштиту права дјетета обезбидили довољна овлашћења и ресурсе за јачање координационе улоге МЉПИ-а?</p>	<p>- Министарство за људска права и избјеглице БиХ (МЉПИ)</p>
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.					

ПРЕПОРУКА 11.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
<p>У вези с Општим коментаром Комитета, бр. 19 (2016), о јавном буџетирању за остваривање дјечјих права, Комитет препоручује држави чланици да:</p> <p>а) успостави механизме за надзор и евалуацију, укључујући конкретне показатеље и систем праћења, затим за адекватност, ефикасност и равноправност издвојених средстава за спровођење Конвенције;</p> <p>б) обезбиједи издвајање довољних новчаних средстава за програмско буџетирање које обухвата приступ заснован на резултатима и правима дјетета и регулише равноправно финансирање за дјецу у свим буџетима на нивоу државе, ентитета, БД БиХ и кантона.</p>	<p>А. ОПШТЕ МЈЕРЕ СПРОВОЂЕЊА (чланови 4, 42. и 44. став (б) Конвенције)</p> <p>Расподјела средстава</p>	<p>Комитет подсјећа на своје претходне препоруке (ЦРЦ/БиХ/ЦО/2-4, тачка 16), а у вези с Општим коментаром Комитета, бр. 19 (2016), о јавном буџетирању за остваривање дјечјих права.</p> <p>Претходна препорука ЦРЦ-а (тачка 16) је у Прилогу 1. овог програма.</p>		<p>1) Прикупити нове показатеље везане за спровођење претходне препоруке ЦРЦ-а (тачка 16);</p> <p>2) Показатељи о успостављеним механизмима за надзор и евалуацију издвојених средстава за спровођење Конвенције;</p> <p>3) Показатељи о издвајању новчаних средстава за програмско буџетирање засновано на правима дјетета.</p>	<p>1. Које сте механизме успоставили за надзор и евалуацију издвојених средстава за спровођење Конвенције?</p> <p>2. Који су конкретни показатељи?</p> <p>3. Да ли сте обезбиједили довољно издвајање новчаних средстава за програмско буџетирање засновано на правима дјетета?</p> <p>4. Да ли су издвајања транспарентна?</p>	<p>- Министарство за људска права и избјеглице БиХ (МЉПИ)</p> <p>- Министарство финансија и трезора БиХ</p> <p>- министарства финансија ентитета, БД БиХ, кантона</p> <p>- јединице локалне самоуправе</p>
<p>Одговор</p>	<p>Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.</p>					

ПРЕПОРУКА 12.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
<p>Комитет препоручује држави чланици да:</p> <p>а) ефикасно унаприједи свој систем прикупљања усклађених података у свим административним јединицама, разврстаних према доби, полу, инвалидитету, географској локацији, етничком поријеклу, миграцији и социоекономском статусу, водећи рачуна да се обухвате све области Конвенције како би се омогућила анализа положаја све дјеце, нарочито оне у рањивим ситуацијама, укључујући ромску дјецу;</p> <p>б) обезбиједи да релевантна министарства на нивоу државе, ентитета, БД БиХ и кантонā размјењују податке и показатеље и да се они користе за дефинисање, надзор и евалуацију политика, програма и пројеката с</p>	<p>А.ОПШТЕ МЈЕРЕ СПРОВОЂЕЊА (чланови 4, 42. и 44. став (6) Конвенције)</p> <p>Прикупљање података</p>	<p>Комитет поздравља спроведени попис становништва из октобра 2013. године, али остаје забринут због фрагментисаног приступа прикупљању података којим се не обухватају све области Конвенције, као и методолошких разлика међу ресорима у држави чланици – у вези с Општим коментаром Комитета, бр. 5 (2003), о општим мјерама за спровођење Конвенције.</p>		<p>1) Показатељи о институцијама које су успоставиле базе података о дјецы, које задовољавају критеријум разврставања према доби, полу, инвалидитету, географској локацији, етничком поријеклу, миграцији и социоекономском статусу;</p> <p>2) Показатељи о институцијама (министарствима) с којима се размјењују подаци;</p> <p>3) Показатељи о политикама, програмима и пројектима у чијој</p>	<p>1. Да ли сте планирали и на који начин да унаприједите свој систем прикупљања података, разврстаних према доби, полу, инвалидитету, географској локацији, етничком поријеклу, миграцији и социоекономском статусу?</p> <p>2. Да ли тај систем обухвата све административне јединице и све области Конвенције?</p> <p>3. Да ли сте и на који начин обезбиједили систем размјене података и показатеља међу релевантним министарствима и јавним службама – да релевантна министарства размјењују податке и показатеље на нивоу државе, ентитета, БД БиХ, кантонā?</p>	<p>- Министарство за људска права и избјеглице БиХ (МЉПИ)</p> <p>- владе ентитета, БД БиХ, кантонā</p> <p>- заводи за статистику на нивоу БиХ, ентитета, БД БиХ, кантонā</p>

циљем ефективног спровођења Конвенције; ц) ојача своју техничку сарадњу с <i>UNICEF</i> -ом и регионалним механизмима.				изради, надзору и евалуацији су се користили прикупљени подаци и показатељи о дјечи; 4) Показатељи о сарадњи с <i>UNICEF</i> -ом и другим регионалним механизмима.	4. Да ли сте и на који начин користили прикупљене податке и показатеље у надзору и евалуацији политика, програма и пројеката с циљем ефективног спровођења Конвенције? 5. Да ли сте и на који начин ојачали своју техничку сарадњу с: а) <i>UNICEF</i> -ом б) регионалним механизмима и којим?	
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.					

ПРЕПОРУКА 13.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
Комитет препоручује држави чланица да: а) убрза усвајање нацрта закона о	А. ОПШТЕ МЈЕРЕ СПРОВОЂЕЊА (чланови 4, 42. и 44. став (6) Конвенције)	Комитет подсећа на његову претходну препоруку (ЦРЦ/Ц/БиХ/ЦО/2-4,		1) Прикупити нове показатеље везане за спровођење претходне препоруке	1. Шта сте предузели да убрзате усвајање закона о омбудсмену за људска права БиХ?	- Министарство за људска права и избјеглице БиХ (МЉПИ)

<p>омбудсмену за људска права како би се унаприједила његова независност и ефикасност;</p> <p>б) обезбиједи да се за Одјељење за праћење остваривања права дјеце Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине и Омбудсмена за дјецу Републике Српске обезбиједи адекватни кадровски, технички и финансијски ресурси за ефикасан рад;</p> <p>ц) обезбиједи адекватно поступање по препорукама које издају ови механизми за заштиту права дјетета.</p>	<p>Независно праћење</p>	<p>тачка 20).</p> <p>Претходна препорука ЦРЦ-а (тачка 20) је у Прилогу 1. овог програма.</p>		<p>ЦРЦ-а (тачка 20) и показатеље о адекватним кадровским, техничким и финансијским ресурсима за ефикасан рад ових независних тијела;</p> <p>2) Показатељи о адекватном поступању по препорукама које издају Институција омбудсмена за људска права БиХ и Омбудсмен за дјецу РС;</p> <p>3) Број издатих и примијењених препорука Институције омбудсмена за дјецу РС у извјештајном периоду.</p>	<p>2. Да ли сте обезбиједили адекватне кадровске, техничке и финансијске ресурсе за ефикасан рад Одјељења за праћење остваривања права дјеце Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине?</p> <p>3. Да ли сте обезбиједили адекватне кадровске, техничке и финансијске ресурсе за ефикасан рад Омбудсмена за дјецу Републике Српске?</p> <p>4. Да ли сте и на који начин обезбиједили адекватно поступање по препорукама које издају Институција омбудсмена за људска права БиХ и Омбудсмен за дјецу РС?</p>	<p>- Савјет министара БиХ</p> <p>- Парламент БиХ</p> <p>- Институција омбудсмена БиХ</p> <p>- Скупштина Републике Српске</p> <p>- Влада Републике Српске</p> <p>- Омбудсмен за дјецу Републике Српске</p> <p>- Парламент ФБиХ</p> <p>- Влада ФБиХ</p> <p>- скупштине кантона</p> <p>- владе кантона</p>
<p>Одговор</p>	<p>Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.</p>					

ПРЕПОРУКА 14.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
<p>Комитет препоручује држави чланици да:</p> <p>а) појача напоре на обезбјеђивању систематског информисања с циљем ширења свијести о правима дјетета, нарочито правима дјецe у неповољном или рањивом положају, и то међу дјецом, њиховим родитељима и породицама и професионалним групама које раде с дјецом и за њих;</p> <p>б) настави да подстиче медије у програмима који шире свијест о</p>	<p>А. ОПШТЕ МЈЕРЕ СПРОВОЂЕЊА (чланови 4, 42. и 44. став (б) Конвенције)</p> <p>Информисање и подизање свијести</p>			<p>1) Показатељи о начинима на које се обезбјеђује систематско информисање с циљем ширења свијести о правима дјетета; (Ко је организовао и уз чију подршку систематско информисање?)</p> <p>2) Показатељи о уведеним програмима који шире свијест о</p>	<p>1. Шта сте предузели, и на који начин, на обезбјеђењу систематског информисања с циљем ширења свијести о правима дјетета, нарочито правима дјецe у неповољном или рањивом положају, међу дјецом, њиховим родитељима и породицама и професионалним групама које раде с дјецом и за њих?</p> <p>2. Да ли емитујете програмске садржаје који шире свијест о правима дјетета на начин прилагођен дјеци и који су то конкретни садржаји?</p>	<p>- Министарство за људска права и избјеглице БиХ (за питање 1)</p> <p>- владе ентитета и кантонā (за питање 1)</p> <p>- РАК БиХ¹⁰ (за питања 2 и 3)</p>

¹⁰ Примјенљива правила и прописи Регулаторне агенције за комуникације БиХ не прописују било какве обавезе електронских медија у погледу систематског информисања јавности с циљем ширења свијести о правима дјетета. Међутим, имајући у виду обавезу државе у овом погледу, Агенција у оквиру своје надлежности може да допринесе на начин да прикупи податке од свих носилаца дозволе којим би се стекао увид у степен реализације ове препоруке. У ту сврху, Агенција би у току 2020. године упутила упитник свим корисницима дозволе да одговоре на питања 2 и 3. *РАК ће резултате упитника доставити релевантним институцијама и јавно их објавити, те у складу с налазима, медији, а превасходно јавни, биће позвани да више пажње посвете овој теми.*

правима дјетета на начин прилагођен дјечи те укључивање дјеце у израду програма.				правима дјетета на начин прилагођен дјечи; 3) Показатељи о укључености дјеце у израду тих програма.	3. Да ли укључујете и на који начин дјецу у израду програма о дјечјим правима?	
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.					

ПРЕПОРУКА 15.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
<p>Комитет препоручује да држава чланица обезбједи одговарајућу подршку за услуге које пружају организације цивилног друштва у вези с промоцијом и заштитом права дјетета и да обезбједи ефикасно функционисање Савјетодавног тијела Савјета министара Босне и Херцеговине за сарадњу с невладиним организацијама.</p>	<p>А. ОПШТЕ МЈЕРЕ СПРОВОЂЕЊА (чланови 4, 42. и 44. став (6) Конвенције)</p> <p>Сарадња с цивилним друштвом</p>	<p>Комитет уважава информацију државе чланице о иницијативи да ентитетске и кантоналне владе уведу ниже пореске стопе за цивилно друштво.</p>		<p>1) Показатељи о институцијама које обезбјеђују финансијску подршку ОЦД-у за услуге које пружају у вези промоције и заштите права дјетета;</p> <p>2) Конкретни показатељи на које</p>	<p>1. Да ли обезбјеђујете одговарајућу финансијску подршку за услуге које пружа ОЦД у вези с промоцијом и заштитом права дјетета?</p> <p>2. На који начин обезбјеђујете</p>	<p>- Министарство за људска права и избјеглице БиХ (МЉПИ)</p> <p>- владе ентитета, БД БиХ, кантонā</p> <p>- Савјет министара БиХ</p> <p>- Савјетодавно тијело</p>

				се услуге односи подршка, те врста и обим пружене подршке; 3) Конкретни подаци о најзначајнијим активностима Савјетодавног тијела Савјета министара БиХ.	финансијску подршку? Молимо вас да опишете поступак, укључујући надзор трошења намјенских средстава. 3. На који начин сте обезбиједили ефикасно функционисање Савјетодавног тијела Савјета министара Босне и Херцеговине за сарадњу с НВО?	Савјета министара Босне и Херцеговине за сарадњу с НВО - јединице локалне самоуправе
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.					

ПРЕПОРУКА 16.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
Комитет препоручује држави чланици да:	A. ОПШТЕ МЈЕРЕ СПРОВОЂЕЊА (чланови 4, 42. и 44.)	Комитет подсјећа на своја претходна закључна запажања		1) Показатељи о институцијама (тијелима) које су	1. Да ли сте успоставили јасан регулаторни оквир за	- Министарство за људска права и избјеглице БиХ

<p>а) успостави јасан регулаторни оквир за пословни сектор у држави чланици, како би се обезбиједило да активности тог сектора не утичу негативно на људска права и не угрожавају еколошке и друге стандарде, нарочито оне који се односе на дјечја права;</p> <p>б) успостави механизме за праћење спровођења ових стандарда и обезбиједи одговарајуће санкције и правне лијекове за дјецу која су жртве таквих злоупотреба;</p> <p>ц) од компанија захтијева спровођење процјена, консултација и потпуно објелодањивање јавности утицаја њихових пословних активности и планова на дјечја права, у смислу заштите животне средине и здравља.</p>	<p>став (6) Конвенције)</p> <p>Дјечја права и пословни сектор</p>	<p>(ЦРЦ/Ц/БиХ/ЦО/2-4, тачка 28), у вези с Општим коментаром Комитета, бр. 16 (2013), о утицају пословног сектора на права дјетета и Водећим принципима о пословању и људским правима (А/ХРЦ/17/31, анекс).</p> <p>Претходна препорука ЦРЦ-а (тачка 28) је у Прилогу 1. овог програма.</p>		<p>успоставиле регулаторни оквир за пословни сектор, који се односи на спречавање негативног утицаја на људска права, односно дјечја права;</p> <p>2) Показатељи о механизмима за праћење ових стандарда;</p> <p>3) Показатељи о правним лијековима за дјецу која су жртве тих злоупотреба;</p> <p>4) Показатељи о компанијама које спроводе процјене и обавјештавају јавност о утицају њихових пословних активности на дјечја права, у смислу заштите животне средине и здравља;</p> <p>5) Показатељи о компанијама које не спроводе процјене и не обавјештавају</p>	<p>пословни сектор у циљу обезбјеђења да активности тог сектора не утичу негативно на људска права?</p> <p>2. Да ли тај регулаторни оквир обухвата забрану угрожавања еколошких и других стандарда, а посебно оних који се односе на дјечја права?</p> <p>3. Које тијело је донијело тај регулаторни оквир?</p> <p>4. Да ли је и на који начин пословни сектор упознат с тим регулаторним оквиром?</p> <p>5. Који су механизми за праћење ових стандарда?</p> <p>6. Да ли сте обезбиједили одговарајуће правне лијекове за дјецу која су жртве тих злоупотреба?</p>	<p>(МЉПИ)</p> <p>- владе ентитета, БД БиХ, кантона</p> <p>- државни и ентитетски заводи за статистику</p> <p><u>Државни и ентитетски заводи за статистику треба да провјере да ли имају податке о броју и локацијама пословних сектора који би својим активностима могли да негативно утичу на људска права и да угрожавају еколошке и друге стандарде, нарочито оне који се односе на дјечја права.</u> Ако имају податке, треба да их доставе МЉПИ БиХ.</p> <p>- Институција омбудсмена за људска права БиХ – Одјељење за права дјетета и Омбудсмен за заштиту потрошача</p> <p>- Омбудсмен за дјецу РС</p>
--	---	--	--	---	---	---

				<p>јавност о утицају њихових пословних активности на дјечја права, у смислу заштите животне средине и здравља;</p> <p>6) Показатељи о поднесеним жалбама за угрожавање еколошких и других стандарда, нарочито оних који се односе на кршење права дјетета;</p> <p>7) Показатељи о изреченим мјерама пословном сектору за кршење права дјетета, у смислу здраве животне средине и здравља.</p>	<p>Молимо вас да наведете које правне лијекове сте обезбиједили.</p> <p>7. На који начин од компанија захтијевате спровођење процјена и обавјештавање јавности о утицају њихових пословних активности на дјечја права, у смислу заштите животне средине и здравља?</p>	<p>- ентитетске и кантоналне управе за инспекције, као и на нивоу БД БиХ</p> <p>- привредне коморе на државном, ентитетском и кантоналном нивоу, те на нивоу БД БиХ</p> <p>- удружења послодаваца у ФБиХ, РС и БД БиХ</p>
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.					

ПРЕПОРУКА 17.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у	Извјештајна(е) јединица(е)

	уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	постоји)			припреми одговора	
Комитет препоручује држави чланици да измијени породичне законе ентитета и БД БиХ да би се уклонили сви изузеци који омогућавају брак лицима млађим од 18 година.	Б. ДЕФИНИЦИЈА ДЈЕТЕТА (члан 1) Минимална старост за ступање у брак			1) Показатељи о институцијама које су (и када) усвојиле измјене породичног закона, гдје се онемогућава склапање брака лицима млађим од 18 година.	1. Да ли сте донијели измјене породичних закона у циљу уклањања свих изузетака који омогућавају склапање брака лицима млађим од 18 година? 2. Ако још увијек нисте донијели наведене измјене, које активности сте покренули за спровођење ове препоруке ЦРЦ-а?	- Министарство за људска права и избјеглице БиХ (МЉПИ) - Федерално министарство правде, Министарство правде РС - министарства социјалне политике на нивоу ентитета, БД БиХ и кантонā - владе ентитета, БД БиХ, кантонā
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.					

ПРЕПОРУКА 18.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)

	опционог(их) протокола ако постоји(е)					
<p>Комитет препоручује држави чланици да:</p> <p>а) настави с напорима на ефективној примјени закона на свим нивоима, што укључује информисање о закону и о томе гдје дјеца могу да пријаве дискриминацију, те усклађивање прописа на свим нивоима у држави чланици, у складу са Законом;</p> <p>б) ријешити негативан утицај стереотипа и дискриминаторских ставова о дјечјим правима и води рачуна о сензибилизацији медија према таквом стигматизовању дјеце, а посебно дјеце у неповољним ситуацијама, укључујући и подстицање медија</p>	<p>Ц. ОПШТИ ПРИНЦИПИ (чланови 2, 3, 6. и 12)</p> <p>Забрана дискриминације</p>	<p>Комитет подсећа на своја претходна закључна запажања (ЦРЦ/Ц/БиХ/ЦО/2-4, тачка 30).</p> <p>Претходна препорука ЦРЦ-а (тачка 30) је у Прилогу 1. овог програма.</p>		<p>1) Прикупити нове показатеље везане за спровођење претходне препоруке ЦРЦ-а (тачка 30) и показатеље о начинима информисања дјеце о мјесту пријављивања дискриминације;</p> <p>2) Показатељи о предузетим мјерама којим се спречава негативан утицај стереотипа и дискриминаторских ставова о дјечјим правима;</p>	<p>1. Да ли сте и на који начин информисали дјецу о Закону о забрани дискриминације?</p> <p>2. Да ли сте и на који начин информисали дјецу о томе гдје могу да пријаве дискриминацију?</p> <p>3. Које мјере сте предузели у циљу рјешавања негативног утицаја стереотипа и дискриминаторских ставова о дјечјим правима?</p>	<p>- Министарство за људска права и избјеглице БиХ (одговара на питања 1, 2 и 3)</p> <p>- Институција омбудсмена за људска права БиХ (одговора на питање 2)</p> <p>- Омбудсмен за дјецу РС (одговора на питање 2)</p> <p>РАК БиХ¹¹ (одговара на питања 4, 5 и 6)</p>

¹¹ Постоје кодекси Регулаторне агенције за комуникације БиХ који прописују стандарде за електронске медије приликом извјештавања о овим питањима, те развијени механизми њихове примјене. Регулаторни оквир Агенције садржи одредбе на основу којих је забрањено пружање садржаја којима се подстиче на дискриминацију или предрасуде по различитим основима, те сваког другог садржаја који има за сврху или посљедицу да било којем лицу онемогући или угрози признавање, уживање или остваривање на равноправном основу његових права и слобода, што се односи и на дјецу. Осим наведеног, одредбама примјенљивих правила Агенције налаже се заштита идентитета малољетника и обавеза да у садржајима у којима се указује на њихов тежак положај, њихов идентитет и лични подаци неће бити откривени у случајевима када постоји оправдана сумња да би објављивање ових информација могло да доведе до угрожавања њихове добробити и достојанства. Поред континуираних напора за спровођење наведених правила, Агенција ће додатно у 2020. (може) да прикупи податке путем упитника од својих корисника дозвола, односно у БиХ регистрованих пружалаца аудиовизуелних медијских услуга и медијских услуга радија (на питања 4, 5 и 6). *РАК ће резултате упитника доставити релевантним институцијама и јавно их објавити, те у складу с налазима, медији, а превасходно јавни, биће позвани да више пажње посвете овој теми.*

на усвајање кодекса понашања.				3) Показатељи о едукацијама медијских радника о њиховој сензибилизацији према стигматизацији дјече, а посебно дјече у неповољним ситуацијама; 4) Показатељи о донесеним кодексима понашања у медијима.	4. Да ли су ваши новинари сензибилизовани према стигматизацији дјече, а посебно дјече у неповољним ситуацијама? 5. Наведите у чему се очитује та сензибилизација? 6. Да ли сте донијели кодекс понашања или неки други саморегулаторни механизам у вези наведених тема?	
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.					

ПРЕПОРУКА 20.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
Комитет позива државу чланицу да:	Ц. ОПШТИ ПРИНЦИПИ	Премда поздравља промоцију		1) Показатељи о свим институцијама којима	1. Којим институцијама и на којим нивоима власти у БиХ	- Министарство за људска права и

<p>а) дистрибуише Смјернице за утврђивање најбољег интереса дјетета свим релевантним професионалцима који доносе такве одлуке;</p> <p>б) обезбиједи да се принципи најбољег интереса дјетета на одговарајући начин укључе и досљедно тумаче у свим законодавним, управним и судским поступцима и одлукама, као и у свим политикама, програмима и пројектима на нивоу државе, ентитета, БД БиХ и кантонā, нарочито у односу на дјецу лишену породичног окружења.</p>	<p>(чланови 2, 3, 6. и 12)</p> <p>Најбољи интерес дјетета</p>	<p>Смјерница за утврђивање најбољег интереса дјетета у свим областима, Комитет изражава забринутост да се принцип најбољег интереса дјетета не примјењује у пракси на свим нивоима у држави чланици (веза с Општим коментаром Комитета, бр. 14 (2013), о праву дјетета на примарно разматрање његовог најбољег интереса).</p>		<p>су достављене Смјернице за утврђивање најбољег интереса дјетета;</p> <p>2) Показатељи о едукацијама професионалаца, врстама, те ко је вршио едукације;</p> <p>3) Показатељи о политикама, програмима и пројектима на нивоу државе, ентитета, БД БиХ и кантонā, гдје се спроводи принцип најбољег интереса дјетета, а нарочито у односу на дјецу лишену породичног окружења.</p>	<p>су дистрибуисане Смјернице за утврђивање најбољег интереса дјетета?</p> <p>2. Да ли су извршене потребне едукације професионалаца како би се принцип најбољег интереса дјетета на одговарајући начин укључио и досљедно тумачио у свим законодавним, управним и судским поступцима и одлукама?</p> <p>3. На који начин се принцип најбољег интереса дјетета спроводи у политикама, програмима и пројектима на нивоу државе, ентитета, БД БиХ и кантонā, нарочито у односу на дјецу лишену породичног окружења?</p>	<p>избјеглице БиХ (МЉПИ)</p> <p>- Мрежа „Снажнији глас за дјецу“</p> <p>- ВСТС и ентитетски центри за едукацију судија и тужилаца</p> <p>- судови</p> <p>- владе ентитета, БД БиХ, кантонā</p>
<p>Одговор</p>	<p>Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.</p>					

ПРЕПОРУКА 21.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)

	постоји(е)					
<p>Комитет позива државу чланицу да:</p> <p>а) подржи активности Вијећа за дјецу Босне и Херцеговине на промоцији учешћа дјецe у изради политика и доношења одлука које се односе на права дјетета на свим нивоима;</p> <p>б) ојача програме и активности за ширење свијести, како би се уклониле све препреке које дјеци онемогућавају изношење сопственог мишљења на свим нивоима и обезбиједило смислено учешће дјецe у породици, заједници и школи, укључујући и учешће у тијелима савјета ученика, те у одлучивању о свим питањима везаним за дјецу, уз посебну пажњу на дјецу у рањивим ситуацијама.</p>	<p>Ц. ОПШТИ ПРИНЦИПИ (чланови 2, 3, 6. и 12)</p> <p>Поштовање мишљења дјетета</p>	<p>Комитет подсјећа на своја претходна закључна запажања (ЦРЦ/БиХ/ЦО/2-4, тачка 34), у вези с Општим коментаром Комитета, бр. 12 (2009), о праву дјетета да буде саслушано.</p> <p>Претходна препорука ЦРЦ-а (тачка 34) је у Прилогу 1. овог програма.</p>		<p>1) Прикупити нове показатеље везане за спровођење претходне препоруке ЦРЦ-а (тачка 34);</p> <p>2) Показатељи о програмима и активностима ради ширења свијести у циљу уклањања препрека које дјеци онемогућавају изношење сопственог мишљења;</p> <p>3) Показатељи о активностима којим се обезбјеђује смислено учешће дјецe у породици, заједници и школи, укључујући и учешће у савјету ученика;</p> <p>4) Показатељи о активностима које се спроводе у циљу да се дјеци омогући одлучивање о свим питањима везаним за њих, уз посебну пажњу на дјецу у рањивим</p>	<p>1. Наведите на које начине се подржавају активности Вијећа за дјецу БиХ на промоцији учешћа дјецe у изради политика и доношења одлука које се односе на права дјетета на свим нивоима?</p> <p>2. Које програме и активности спроводите ради ширења свијести у циљу уклањања препрека које дјеци онемогућавају изношење сопственог мишљења?</p> <p>3. На који начин обезбјеђујете смислено учешће дјецe у породици, заједници и школи, укључујући и учешће у савјету ученика?</p> <p>4. На који начин се омогућује дјеци одлучивање о свим питањима везаним за њих, уз посебну пажњу на дјецу у рањивим ситуацијама?</p>	<p>- Министарство за људска права и избјеглице БиХ (МЉПИ)</p> <p>- владе ентитета, БД БиХ, кантонā</p>

				ситуацијама.		
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.					

ПРЕПОРУКА 22.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
<p>Комитет препоручује држави чланици да:</p> <p>а) обезбиједи издавање родних листова за сву дјецу рођену на њеној територији, одмах по рођењу, без обзира на имиграциони статус дјетета или његових родитеља, укључујући оне који су исказали намјеру да затраже азил и оне који нису регистровани, те да упис рођења буде бесплатан за сву дјецу;</p> <p>б) пружи посебну подршку неписменим или нерегистрованим лицима, како би се олакшао упис рођења њихове дјеце;</p>	<p>Д. ГРАЂАНСКА ПРАВА И СЛОБОДЕ (чланови 7, 8. и од 13. до 17)</p> <p>Упис рођења и држављанство</p>	<p>У вези с претходним препорукама Комитета (ЦРЦ/Ц/БиХ/ЦО/2-4, тачка 36) и у свјетлу потциља одрживог развоја 16.9;</p> <p>Претходна препорука ЦРЦ-а (тачка 36) је у Прилогу 1. овог програма.</p>		<p>1) Прикупити нове показатеље везане за спровођење претходне препоруке ЦРЦ-а (тачка 36):</p> <ul style="list-style-type: none"> - показатеље који указују на спровођење ове задње препоруке ЦРЦ-а, - бесплатно издавање родних листова за сву дјецу рођену на територији БиХ, одмах по рођењу, - посебно показатеље о броју и статусу дјеце која нису 	<p>1. Да ли сте обезбиједили издавање родних листова за сву дјецу рођену на територији БиХ, одмах по рођењу?</p> <p>2. Да ли је обезбијеђено издавање родних листова, одмах по рођењу, и за дјецу која имају имиграциони статус, и за оне који су исказали намјеру да затраже азил као и оне који нису регистровани?</p> <p>3. Да ли је упис рођења бесплатан?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Министарство за људска права и избјеглице БиХ (МЈЊПИ) - Министарство цивилних послова БиХ - матични уреди - заводи за бесплатну правну помоћ - Министарство правде БиХ (на питање број 7)

<p>ц) размотри ратификацију Конвенције Савјета Европе о избјегавању апатридности повезане с државном сукцесијом из 2009. године.</p>				<p>добила родни лист одмах након рођења.</p>	<p>4. Да ли постоје проблеми код издавања родних листова за сву наведену дјецу?</p> <p>5. Ако постоје, наведите који су то проблеми и начин на који их рјешавате.</p> <p>6. Да ли пружате редовно посебну савјетодавну подршку неписменим или нерегистрованим лицима, како би се олакшао упис рођења њихове дјеце? (Опишите начин на који пружате подршку.)</p> <p>7. Да ли сте размотрили и коју одлуку сте донијели у вези ратификације Конвенције Савјета Европе о избјегавању апатридности повезане с државном сукцесијом из 2009?</p>	<p>- Министарство безбједности БиХ (на питање број 7)</p>
<p>Одговор</p>	<p>Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.</p>					

ПРЕПОРУКА 23.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
<p>Комитет препоручује држави чланици да обезбиједи да Регулаторна агенција за комуникације БиХ прима, истражује и рјешава притужбе дјецe на начин који уважава потребе дјецe у случајевима кршења њиховог права на приватност. Такође, Комитет препоручује да држава чланица спроведе програме ширења свијести, укључујући кампање, међу дјецом и њиховим</p>	<p>Д. ГРАЂАНСКА ПРАВА И СЛОБОДЕ (чланови 7, 8. и од 13. до 17)</p> <p>Право на приватност</p>			<p>1) Показатељи о примљеним и ријешеним притужбама дјецe у случајевима кршења њихових права на приватност;</p> <p>2) Показатељи о програмима ширења свијести и реализацији тих програма,</p>	<p>1. Да ли примате, истражујете и рјешавате притужбе дјецe на начин који уважава потребе дјецe у случајевима кршења њиховог права на приватност?</p> <p>2. Да ли спроводите програме ширења свијести (и које), укључујући кампање, међу дјецом и њиховим породицама те права дјетета на приступ механизму подношења притужби?</p>	<p>- Одјељење за права дјетета Институције омбудсмена БиХ</p> <p>- Омбудсмен за дјецу РС</p> <p>- јавни РТВ сервис</p> <p>- РАК БиХ¹²</p>

¹² Регулаторна агенција за комуникације БиХ има једноставну процедуру за подношење приговора на све случајеве кршења правила и прописа Агенције путем онлајн обрасца на веб страници, имејла, поште или телефонским путем, уз навођење личних података или анонимно. При томе нема старосног ограничења подносиоца приговора нити се прикупљају подаци о старости. Форма је једноставна, иако није посебно прилагођена дјеци. Према сазнањима Агенције, ни други регулатори немају посебне механизме за улагање приговора за дјецу. Агенција ће постојећу онлајн форму послати релевантним тијелима и организацијама, као што су Вијеће за дјецу, омбудсмен за дјецу, *UNICEF* и сл. на мишљење у вези њене адекватности за дјецу, те у случају потребе посебно прилагодити. Агенција повремено промовише механизме за упућивање приговора на могућа кршења правила и прописа Агенције. Агенција ће у току 2020. године на својој фејсбук страници „Медијска и информациона писменост у БиХ“ промовисати и улагања приговора специфично родитеља и дјецe. Агенција не спроводи сама ову врсту обука, али активно учествује својим излагањима у различитим видовима едукативних активности, као што су конференције, семинари, радионице, предавања и сл. на различите теме, па тако и на тему комуникациона права дјецe, заштита дјецe у медијима, те заштита приватности дјецe. Агенција је такође израдила и Смјернице за примјену Кодекса о аудиовизуелним медијским услугама и медијским услугама радија, чији циљ је да додатно појасни одредбе и едукује медијске раднике (<https://www.rak.ba/bs-Lat-BA/brdcst-regulations>).

<p>породицама, те права дјетета на приступ механизму подношења притужби. Поново истиче потребу спровођења програма обуке за креаторе медијских садржаја и новинаре о правима заштићеним Конвенцијом, укључујући и право дјетета на приватност.</p>				<p>укључујући кампање, међу дјецом и њиховим породицама и праву дјетета на приступ механизму подношења притужби;</p> <p>3) Показатељи о реализацији програма обуке за креаторе медијских садржаја и новинаре о правима заштићеним Конвенцијом, укључујући и право дјетета на приватност – ко реализује програме обуке.</p>	<p>3. Наведите које програме обуке спроводите за креаторе медијских садржаја и новинаре о правима заштићеним Конвенцијом, укључујући и право дјетета на приватност.</p>	<p>- <u>Савјет за штампу БиХ је надлежан за штампане и онлајн медије.</u></p>
<p>Одговор</p>	<p>Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.</p>					

ПРЕПОРУКА 24.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
<p>Текст препоруке</p>	<p>Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их)</p>	<p>Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)</p>	<p>Подаци који су доступни у бази</p>	<p>Додатни подаци које је потребно прикупити</p>	<p>Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора</p>	<p>Извјештајна(е) јединица(е)</p>

	протокола ако постоји(е)					
<p>Комитет препоручује држави чланици да:</p> <p>а) законом децидирано забрани физичку казну у свим окружењима;</p> <p>б) прошири свијест међу родитељима и широм јавношћу о штетним посљедицама које физичко кажњавање има по дјецу, како би се промовисали алтернативни, позитивни, ненасилни и партиципаторни облици васпитања и дисциплиновања дјеце;</p> <p>ц) прикупи и разврста податке о свим случајевима физичког кажњавања и њиховом рјешавању, на уједначен начин, уз примјену исте дефиниције у свим административним јединицама.</p>	<p>Е. НАСИЉЕ НАД ДЈЕЦОМ (чланови 19, 24. став (3), 28. став (2), 34, 37. тачка (а) и 39)</p> <p>Физичка казна</p>	<p>У вези с Општим коментаром Комитета, бр. 8 (2006), о физичкој казни, Комитет подсјећа на своје претходне препоруке (ЦРЦ/БиХ/ЦО/2-4, тачка 40).</p> <p>Претходна препорука ЦРЦ-а (тачка 40) је у Прилогу 1. овог програма.</p>		<p>1) Показатељи о усвојеним законима којим се децидирано забрањује физичка казна;</p> <p>2) Показатељи о свим активностима које се воде у циљу ширења свијести међу родитељима и широм јавношћу о штетним посљедицама које физичко кажњавање има по дјецу;</p> <p>3) Показатељи о свим активностима које имају за циљ промоцију алтернативних, позитивних, ненасилних и партиципаторних облика васпитања и дисциплиновања дјеце;</p> <p>4) Конкретни показатељи о свим случајевима физичког кажњавања.</p>	<p>1. Да ли сте законом децидирано забранили физичко кажњавање дјеце у свим окружењима?</p> <p>2. Да ли сте и на који начин проширили свијест међу родитељима и широм јавношћу о штетним посљедицама које физичко кажњавање има по дјецу?</p> <p>3. На који начин промовишете алтернативне, позитивне, ненасилне и партиципаторне облике васпитања и дисциплиновања дјеце? (Молимо вас да дате кратак одговор које алтернативне облике промовишете.)</p> <p>4. Да ли прикупљате и разврставате све податке о свим случајевима физичког кажњавања дјеце у свим окружењима и њиховом рјешавању? Да ли прикупљање и разврставање података радите по методологији која је уједначена на свим административним јединицама?</p>	<p>- Министарство за људска права и избјеглице БиХ (МЉПИ)</p> <p>- владе ентитета, БД БиХ, кантона</p> <p>- Федерално министарство правде, Федерално министарство рада и социјалне политике</p> <p>- Министарство правде РС, Министарство здравља и социјалне заштите РС, Министарство за породицу, омладину и спорт РС</p> <p>- кантонална министарства за питања социјалне заштите и образовања</p>

					5. Да ли се разврставају подаци на основу пола?	- заводи за статистику (БиХ, ентитета, БД БиХ) - Омбудсмен за дјецу РС
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.					

ПРЕПОРУКА 26.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
<p>Комитет позива државу чланицу да:</p> <p>а) усклади релевантне прописе о заштити дјецe од свих облика насиља на нивоу државе, ентитета, БД БиХ и кантонā;</p> <p>б) издвоји довољне људске и финансијске ресурсе за ефективно спровођење Смјерница за вођење случајева</p>	<p>Е. НАСИЉЕ НАД ДЈЕЦОМ (чланови 19, 24. став (3), 28. став (2), 34, 37. тачка (а) и 39)</p> <p>Злостављање и занемаривање</p>	<p>Комитет напомиње као позитиван корак усвајање Протокола за поступање у случајевима злостављања и занемаривања дјецe и насиља у породици на ентитетским и кантоналним нивоима, као и</p>		<p>1) Показатељи о додатним људским и финансијским ресурсима за ефективно спровођење Смјерница за вођење случајева дјечје заштите у центрима за социјални рад;</p>	<p>1. На који начин усклађујете релевантне прописе о заштити дјецe од свих облика насиља на нивоу државе, ентитета, БД БиХ и кантонā?</p> <p>2. Да ли сте издвојили додатне људске и финансијске ресурсе за ефективно спровођење Смјерница за вођење случајева дјечје заштите у</p>	<p>- Министарство за људска права и избјеглице БиХ (МЉПИ)</p> <p>- владе ентитета, БД БиХ, кантонā</p> <p>- министарства рада и социјалне политике</p>

<p>дјечје заштите у центру за социјални рад у идентификовању, пријављивању, спречавању и праћењу случајева насиља и злостављања дјеце;</p> <p>ц) убрза активности на успостављању базе података државе о свим случајевима насиља, укључујући и насиље у породици и насиље над дјецом, како би се процијениле размјере, узроци и природа таквог насиља;</p> <p>д) додатно ојача програме ширења свијести о различитим врстама насиља и злостављања дјеце, уз укључивање дјеце, како би се спријечило њихово учешће у насиљу; успостави јасне и приступачне процедуре пријављивања за дјецу, родитеље и професионалце који раде с дјецом, те обезбиједи приступ дјеце услугама подршке и заштите по мјери дјетета.</p>		<p>активности за подизање свијести ради превенције насиља над дјецом.</p> <p>Комитет изражава забринутост о сљедећем:</p> <p>а) дуготрајан процес усклађивања прописа о насиљу у породици у ентитетима, БД БиХ и кантонима;</p> <p>б) ограничена средства и број упосленика центара за социјални рад обучених да препознају, пријаве и рјешавају случајеве насиља над дјецом;</p> <p>ц) недостатак уједначеног система прикупљања података о свим случајевима насиља, злостављања и занемаривања дјеце у свим административним јединицама, који је неопходан за процјену и праћење;</p>		<p>2) Показатељи о додатним програмима ширења свијести о различитим врстама насиља и злостављања дјеце;</p> <p>3) Показатељи о дјецу која су учествовала у изради тих додатних програма;</p> <p>4) Показатељи о успостављеним јасним и приступачним процедурама пријављивања за дјецу, родитеље и професионалце који раде с дјецом;</p> <p>5) Показатељи о приступу дјеце услугама подршке и заштите по мјери дјетета.</p>	<p>центру за социјални рад у идентификовању, пријављивању, спречавању и праћењу случајева насиља и злостављања дјеце?</p> <p>3. Да ли сте и када успоставили базу података на нивоу државе о свим случајевима насиља, укључујући и насиље у породици и насиље над дјецом, како би се процијениле размјере, узроци и природа таквог насиља?</p> <p>4. Да ли сте и на који начин додатно ојачали програме ширења свијести о различитим врстама насиља и злостављања дјеце, уз укључивање дјеце?</p> <p>5. Да ли сте успоставили јасне и приступачне процедуре пријављивања за дјецу, родитеље и професионалце који раде с дјецом? Молимо вас да их укратко опишете.</p> <p>6. Да ли сте обезбиједили приступ дјеце услугама подршке и заштите по мјери дјетета? Молимо вас да опишете укратко те услуге подршке.</p>	<p>ентитета, БД БиХ, кантона</p> <p>- Омбудсмен за дјецу РС</p> <p>- Агенција за равноправност полова БиХ/МЉПИ БиХ</p> <p>Информације о насиљу у породици би требало прикупљати и од: - ентитетских гендер центара, односно Министарства породице, омладине и спорта РС и - ГЦ ФБиХ за праћење примјене Истанбулске конвенције.</p>
--	--	--	--	--	--	---

		<p>д) преваленција насиља над дјецом, укључујући вршњачко насиље у школама и на интернету.</p> <p>У вези с Општим коментаром Комитета, бр. 13 (2011), о праву дјетета на слободу од свих облика насиља, имајући у виду потциљ одрживог развоја 16.2, Комитет подсећа на своја претходна закључна запажања (ЦРЦ/БиХ/ЦО/2-4, тачка 42).</p> <p>Претходна препорука ЦРЦ-а (тачка 42) је у Прилогу 1. овог програма.</p>				
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колоне IV, V. и VI.					

ПРЕПОРУКА 27.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
<p>Комитет препоручује држави чланици да:</p> <p>а) усклади одредбе кривичних закона у вези с опсегом сексуалног искоришћавања и злостављања дјете, санкцијама и заштитом дјете која су жртве таквих дјела;</p> <p>б) успостави приступачне, повјерљиве и дјечи прилагођене ефикасне канале за пријављивање случајева сексуалног искоришћавања и злостављања за дјецу, њихове породице и особље које ради с дјецом;</p> <p>ц) обезбиједи специјализовану подршку за дјецу која су жртве сексуалног искоришћавања и злостављања, укључујући психолошко савјетовалиште, рехабилитацију и помоћ у</p>	<p>Е. НАСИЉЕ НАД ДЈЕЦОМ (чланови 19, 24, став (3), 28. став (2), 34, 37. тачка (а) и 39)</p> <p>Сексуално искоришћавање и злостављање</p>	<p>Комитет поздравља позитивне помаке, укључујући усвајање измјена и допуна Кривичног законика Републике Српске 2017. године.</p> <p>Комитет подсјећа на његове претходне препоруке (ЦРЦ/Ц/БиХ/ЦО/2-4, тачка 44).</p> <p>Претходна препорука ЦРЦ-а (тачка 44) је у Прилогу 1. овог програма.</p>		<p>1) Показатељи о усклађености одредби кривичних закона у вези с опсегом сексуалног искоришћавања и злостављања дјете;</p> <p>2) Показатељи о санкцијама и заштити дјете која су жртве сексуалног искоришћавања и злостављања;</p> <p>3) Показатељи о специјализованој подршци за дјецу која су жртве сексуалног искоришћавања и злостављања;</p> <p>4) Показатељи о психолошким</p>	<p>1. Да ли сте и када ускладили одредбе кривичних закона у вези с опсегом сексуалног искоришћавања и злостављања дјете, санкцијама и заштитом дјете која су жртве таквих дјела?</p> <p>2. Да ли сте и када успоставили приступачне, повјерљиве и дјечи прилагођене ефикасне канале за пријављивање случајева сексуалног искоришћавања и злостављања за дјецу, њихове породице и особље које ради с дјецом? Молимо вас да их опишете укратко.</p> <p>3. Да ли сте и када обезбиједили</p>	<p>- Министарство за људска права и избјеглице БиХ (МЉПИ)</p> <p>- владе ентитета, БД БиХ, кантонā</p> <p>- судови</p> <p>- ВСТС</p> <p>- Омбудсмен за дјецу РС</p> <p>- Регулаторна агенција за комуникације БиХ</p>

<p>интеграцији у друштво, подстицање судова да искористе међуагенцијско рјешење за прибављање исказа од дјецe које је прилагођено дјеци;</p> <p>д) обезбиједи да државни Савјетодавни одбор за борбу против сексуалног искориштавања и злостављања дјецe ефективно координише радње које се предузимају на свим нивоима власти ради заштите дјецe од материјала који садрже сексуално злостављање дјецe и других облика сексуалног искориштавања и злостављања.</p>				<p>савјетовалиштима и показатељи о дјеци која су добила помоћ у рехабилитацији и помоћ у интеграцији у друштво;</p> <p>5) Показатељи о свим координисаним радњама које сте предузели на свим нивоима власти ради заштите дјецe од материјала који садрже сексуално злостављање дјецe и других облика сексуалног искориштавања и злостављања.</p>	<p>специјализовану подршку за дјецу која су жртве сексуалног искориштавања и злостављања, укључујући психолошко савјетовалиште, рехабилитацију и помоћ у интеграцији у друштво и да ли је она једнако доступна дјеци жртвама, без обзира на економски статус породице и мјесто живљења?</p> <p>4. На који начин подстичете судове да искористе међуагенцијско рјешење за прибављање исказа од дјецe које је прилагођено дјеци? Молимо вас да опишете укратко.</p> <p>5. Да ли сте и када формирали државни Савјетодавни одбор за борбу против сексуалног искориштавања и злостављања дјецe?</p> <p>6. На који начин ефективно координишете радње које се предузимају на свим нивоима власти ради заштите дјецe од материјала који садрже</p>	
---	--	--	--	--	--	--

					сексуално злостављање дјеце и других облика сексуалног искоришћавања и злостављања?	
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.					

ПРЕПОРУКА 28.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
<p>Комитет позива државу чланицу да у сарадњи с организацијама цивилног друштва и вођама ромских заједница повећа свијест о штетним посљедицама које дјечји брак оставља на дјецу, нарочито у ромској популацији.</p>	<p>Е. НАСИЉЕ НАД ДЈЕЦОМ (чланови 19, 24. став (3), 28. став (2), 34, 37. тачка (а) и 39)</p> <p>Штетне праксе</p>	<p>Комитет се позвао на заједничку Општу препоруку бр. 31 Комитета за елиминацију дискриминације жена/Општи коментар бр. 18 Комитета за права дјетета о штетним праксама (2014), а имајући у виду потциљ одрживог развоја 5.3. У том контексту, подсјетио је државу на штетне посљедице дјечјих бракова.</p>		<p>1) Показатељи о свим предузетим активностима у циљу повећања свијести о штетним посљедицама које дјечји брак оставља на дјецу, нарочито у ромској популацији;</p> <p>2) Показатељи о броју малолетничких бракова.</p>	<p>1. Шта сте предузели на повећању свијести о штетним посљедицама које дјечји брак оставља на дјецу, нарочито у ромској популацији?</p>	<p>- Министарство за људска права и избјеглице БиХ (МЉПИ)</p> <p>- владе ентитета, БД БиХ, кантона</p> <p>- Агенција за равноправност полова БиХ, МЉПИ БиХ</p> <p>- ентитетски гендер центри</p> <p>- Омбудсмен за дјецу</p>

						PC
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.					

ПРЕПОРУКА 29.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
<p>Комитет препоручује држави чланици да:</p> <p>а) обезбиједи бесплатну 24-сатну линију за помоћ доступну дјечи у држави чланици; обезбиједи потребне кадровске, финансијске и техничке ресурсе за њен ефикасан рад; шири свијест о томе како дјеца могу да приступе линији за помоћ.</p>	<p>Е. НАСИЉЕ НАД ДЈЕЦОМ (чланови 19, 24. став (3), 28. став (2), 34, 37. тачка (а) и 39)</p> <p>Линија за помоћ</p>			<p>1) Показатељи о кадровским, финансијским и техничким ресурсима за ефикасан рад 24-сатне линије за помоћ;</p> <p>2) Показатељи о предузетим активностима на ширењу свијести о томе како дјеца могу да приступе линији за помоћ;</p>	<p>1. Да ли сте и када обезбиједили бесплатну 24-сатну линију за помоћ доступну дјечи у држави чланици, обезбиједили потребне кадровске, финансијске и техничке ресурсе за њен ефикасан рад, те ширили свијест о томе како дјеца могу да приступе линији за помоћ?</p> <p>2. Да ли подржавате</p>	<p>- Министарство за људска права и избјеглице БиХ (МЉПИ)</p> <p>- РАК БиХ</p> <p>- владе ентитета, БД БиХ, кантона</p> <p>- ентитетски гендер центри</p>

				3) Показатељи о линијама које воде НВО.	рад линија за помоћ које воде НВО?	
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.					

ПРЕПОРУКА 30.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
<p>Комитет препоручује држави чланици да:</p> <p>а) убрза процес деинституционализације у свим дијеловима државе чланице путем подршке и омогућавања бриге о дјечи у породичном окружењу и усклађивања система хранитељства на свим нивоима власти;</p> <p>б) настави спроводити програме за изградњу капацитета за социјалне раднике и пружаоце хранитељства, укључујући оне</p>	<p>Ф. ПОРОДИЧНО ОКРУЖЕЊЕ И АЛТЕРНАТИВНО ЗБРИЊАВАЊЕ (чланови 5, од 9. до 11, 18. ст. (1) и (2), 20, 21, 25. и 27. став (4))</p> <p>Дјеца лишена породичног окружења</p>	<p>Комитет подсећа на његове претходне препоруке (ЦРЦ/Ц/БиХ/ЦО/2-4, тачка 49) и напомиње државу чланицу на Смјернице за алтернативну бригу о дјечи (Резолуција Генералне скупштине 64/142, анекс).</p> <p>Претходна препорука ЦРЦ-а (тачка 49) је у</p>		<p>1) Показатељи о деинституционализацији - Показатељи о дјечи у породичном окружењу;</p> <p>2) Показатељи о хранитељству;</p> <p>3) Показатељи о програмима за изградњу капацитета за социјалне раднике;</p> <p>4) Показатељи о програмима за изградњу капацитета пружаоцима</p>	<p>1. Да ли сте и на који начин убрзали процес деинституционализације путем подршке и омогућавања бриге о дјечи у породичном окружењу и ускладили систем хранитељства?</p> <p>2. Да ли спроводите и на који начин програме за изградњу капацитета за социјалне раднике и пружаоце хранитељства, укључујући оне који раде у центрима за</p>	<p>- Министарство за људска права и избјеглице БиХ (МЈПИ)</p> <p>- владе ентитета, БД БиХ, кантонā</p> <p>- министарства рада и социјалне политике ентитета, кантонā</p>

<p>који раде у центрима за социјални рад, те да издвоји одговарајуће кадровске, техничке и финансијске ресурсе за установе за бригу о дјечи, како би се обезбиједио једнак приступ квалитетним услугама и збрињавању, без обзира на локацију;</p> <p>ц) обезбиједи периодично преиспитивање смјештаја дјече у установе и хранитељство, доступне канале за пријављивање, праћење и рјешавање непримјереног третмана дјече;</p> <p>д) подржи друштвену интеграцију младих прије него што напусте систем бриге и да им пружи помоћ након напуштања система;</p> <p>е) јача програме ширења свијести, укључујући кампање, у широј јавности о дјечјим правима у раном дјетињству и утицају институционалне бриге на развој и добробит дјече.</p>		<p>Прилогу 1. овог програма.</p>		<p>услуга, укључујући и оне који раде у центрима за социјални рад;</p> <p>5) Показатељи о кадровским, техничким и финансијским ресурсима за установе за бригу о дјечи;</p> <p>6) Показатељи о периодичном преиспитивању смјештаја дјече у установе и хранитељство;</p> <p>7) Показатељи о друштвеној интеграцији младих прије него што напусте систем бриге;</p> <p>8) Показатељи о пруженој помоћи младима након напуштања система бриге;</p> <p>9) Показатељи о програмима ширења свијести, укључујући кампање, у широј јавности о дјечјим правима у раном дјетињству и утицају</p>	<p>социјални рад?</p> <p>3. Да ли сте издвојили одговарајуће кадровске, техничке и финансијске ресурсе за установе за бригу о дјечи, како би се обезбиједио једнак приступ квалитетним услугама и збрињавању, без обзира на локацију?</p> <p>4. Да ли сте и када обезбиједили периодично преиспитивање смјештаја дјече у установе и хранитељство, доступне канале за пријављивање, праћење и рјешавање непримјереног третмана дјече?</p> <p>5. Да ли подржавате и на који начин друштвену интеграцију младих прије него што напусте систем бриге и да ли им пружате помоћ након напуштања система?</p> <p>6. Да ли јачате и на који начин</p>	
---	--	---	--	---	---	--

				институционалне бригае на развој и добробит дјече.	програме ширења свијести, укључујући кампање, у широј јавности о дјечјим правима у раном дјетињству и утицају институционалне бригае на развој и добробит дјече?	
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.					

ПРЕПОРУКА 31.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
<p>Комитет препоручује држави чланици да:</p> <p>а) изради и усвоји свеобухватан правни оквир за усвојење;</p> <p>б) обезбиједи постојање универзалне интегрисане базе података центара за социјални рад о потенцијалним усвојеницима и усвојоцима;</p>	<p>Ф. ПОРОДИЧНО ОКРУЖЕЊЕ И АЛТЕРНАТИВНО ЗБРИЊАВАЊЕ (чланови 5, од 9. до 11, 18. ст. (1) и (2), 20, 21, 25. и 27. став (4))</p> <p>Усвајање</p>	<p>Комитет подсјећа на његову претходну препоруку (ЦРЦ/Ц/БиХ/ЦО/2-4, тачка 51).</p> <p>Претходна препорука ЦРЦ-а (тачка 51) је у Прилогу 1. овог</p>		<p>1) Показатељи о свеобухватном правном оквиру за усвојење;</p> <p>2) Показатељи интегрисане базе података центара за социјални рад о потенцијалним усвојеницима и</p>	<p>1. Да ли сте и када усвојили свеобухватан правни оквир за усвојење?</p> <p>2. Да ли сте успоставили и када универзалну интегрисану базу података центара за социјални рад о</p>	<p>- Министарство за људска права и избјеглице БиХ (МЉПИ)</p> <p>- владе ентитета, БД БиХ, кантонā</p> <p>- министарства правде ентитета, БД БиХ, кантонā</p> <p>- министарства за</p>

<p>ц) обезбиједи да се саслушају и поштују мишљења дјетета у случајевима усвајања, у складу с развојним способностима дјетета;</p> <p>д) размотри ратификацију Хашке конвенције од 29. маја 1993. о заштити дјеце и сарадњи у области међуржавног усвајања.</p>		<p>програма.</p>		<p>усвојоцима;</p> <p>3) Показатељи о ратификацији Хашке конвенције од 29. маја 1993. о заштити дјеце и сарадњи у области међуржавног усвајања.</p>	<p>потенцијалним усвојеницима и усвојоцима?</p> <p>3. Да ли сте и на који начин обезбиједили да се саслушају и поштују мишљења дјетета у случајевима усвајања, у складу с развојним способностима дјетета?</p> <p>4. Да ли сте ратификовали и када (или размотрили ратификацију) Хашке конвенције од 29. маја 1993. о заштити дјеце и сарадњи у области међуржавног усвајања?</p>	<p>социјалну политику/заштиту ентитета, БД БиХ, кантона</p>
<p>Одговор</p>	<p>Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.</p>					

ПРЕПОРУКА 32.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови)	Општи коментар тијела за надзор	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми	Извјештајна(е) јединица(е)

	међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	спровођења (ако постоји)			одговора	
<p>Комитет препоручује држави чланици да:</p> <p>а) усвоји и спроведе нацрт закона о међународној правној помоћи у грађанским стварима Босне и Херцеговине и изједначи процедуре везане за одвођење и отмицу дјецe, у складу с Хашком конвенцијом од 25. октобра 1980. о грађанскоправним аспектима међународне отмице дјецe;</p> <p>б) размотри ратификацију Хашке конвенције од 19. октобра 1996. о надлежности, мјеродавном праву, признању и извршењу одлука и сарадњи у материји родитељске одговорности и мјера за заштиту дјецe.</p>	<p>Ф. ПОРОДИЧНО ОКРУЖЕЊЕ И АЛТЕРНАТИВНО ЗБРИЊАВАЊЕ (чланови 5, од 9. до 11, 18. ст. (1) и (2), 20, 21, 25. и 27. став (4))</p> <p>Незаконито одвођење и невраћање</p>			<p>1) Показатељи о усвајању закона о међународној правној помоћи у грађанским стварима Босне и Херцеговине и изједначавању процедуре везане за одвођење и отмицу дјецe, у складу с Хашком конвенцијом од 25. октобра 1980. о грађанскоправним аспектима међународне отмице дјецe;</p> <p>2) Показатељи о ратификацији Хашке конвенције од 19. октобра 1996. о надлежности, мјеродавном праву, признању и извршењу одлука и сарадњи у материји родитељске одговорности и мјера за заштиту дјецe.</p>	<p>1. Да ли сте усвојили закон о међународној правној помоћи у грађанским стварима Босне и Херцеговине и изједначили процедуре везане за одвођење и отмицу дјецe, у складу с Хашком конвенцијом од 25. октобра 1980. о грађанскоправним аспектима међународне отмице дјецe?</p> <p>2. Да ли сте ратификовали (или размотрили ратификацију) Хашке конвенције од 19. октобра 1996. о надлежности, мјеродавном праву, признању и извршењу одлука и сарадњи у материји родитељске одговорности и мјера за заштиту дјецe?</p>	<p>- Министарство за људска права и избјеглице БиХ (МЉПИ)</p> <p>- Министарство правде БиХ</p> <p>- Савјет министара БиХ</p>
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.					

ПРЕПОРУКА 33.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
<p>Комитет препоручује држави чланици да:</p> <p>а) обезбиједи довољне кадровске, техничке и финансијске ресурсе за ефикасно спровођење Стратегије за унапређење права и положаја лица с инвалидитетом у Федерацији Босне и Херцеговине (2016-2021);</p> <p>б) усвоји приступ инвалидитету заснован на људским правима у свим постојећим законима и убрза њихово усклађивање;</p> <p>ц) обезбиједи да родитељи или лица која брину о дјечи с инвалидитетом добију подршку и финансијску помоћ потребну за васпитање њихове дјеце;</p> <p>д) обезбиједи довољан број специјализованог наставног кадра у свим школама, како би сва дјеца с инвалидитетом имала</p>	<p>Г. ИНВАЛИДНОСТ, ОСНОВНА ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА И ДОБРОБИТ (чланови 6, 18. став (3), 23, 24, 26, 27. ст. од (1) до (3) и 33)</p> <p>Дјеца с инвалидитетом</p>	<p>У вези с Општим коментаром Комитета, бр. 9 (2006), о правима дјеце с инвалидитетом, Комитет понавља своју претходну препоруку (ЦРЦ/БиХ/ЦО/2-4, тачка 53).</p> <p>Претходна препорука ЦРЦ-а (тачка 53) је у Прилогу 1. овог програма.</p>		<p>1) Показатељи о кадровским, техничким и финансијским ресурсима за спровођење Стратегије за унапређење права и положаја лица с инвалидитетом у ФБиХ (2016-2021);</p> <p>2) Показатељи о усвојеним законским рјешењима везаним за приступ инвалидитету заснованом на људским правима;</p> <p>3) Показатељи о финансијској подршци родитељима или лицима која брину о дјечи с инвалидитетом;</p> <p>4) Показатељи о специјализованом</p>	<p>1. Да ли сте за ефикасно спровођење Стратегије за унапређење права и положаја лица с инвалидитетом у ФБиХ (2016-2021) и Стратегије унапређења друштвеног положаја лица с инвалидитетом у РС 2017-2026?</p> <p>Да ли сте обезбиједили и када довољне:</p> <p>а) кадровске</p> <p>б) техничке и</p> <p>ц) финансијске ресурсе?</p> <p>2. Да ли сте усвојили приступ инвалидитету заснован на људским правима у свим постојећим законима? (Молимо вас да опишете на који начин.)</p> <p>3. Да ли сте обезбиједили да родитељи или лица која брину о дјечи с</p>	<p>- Влада ФБиХ</p> <p>- МЉПИ БиХ</p> <p>- владе ентитета и БД БиХ и координациони одбори за праћење</p>

<p>безбједан приступ инклузивном образовању високог квалитета, укључујући разумна прилагођавања њиховим образовним потребама;</p> <p>е) обезбиједи да дјеца с инвалидитетом, укључујући дјецу с интелектуалним и менталним тешкоћама, имају једнак приступ одговарајућим услугама, укључујући здравствену заштиту, програме ране детекције и интервенције;</p> <p>ф) спроведе кампање за ширење свијести усмјерене на владине званичнике, становништво и породице, с циљем борбе против стигматизације и предрасуда према дјецы с инвалидитетом и промовисања позитивне слике о дјецы с инвалидитетом као носиоцима права.</p>				<p>наставном кадру у школама за инклузивну наставу за дјецу с инвалидитетом (број школа у којима је то обезбијеђено, број дјеце с инвалидитетом у тим школама, број специјализованог наставног кадра); Обавезни су показатељи и о броју школа у којима то није обезбијеђено и број дјеце с инвалидитетом у тим школама;</p> <p>5) Показатељи о кампањама за ширење свијести с циљем борбе против стигматизације и предрасуда према дјецы с инвалидитетом за: а) владине званичнике б) становништво.</p>	<p>инвалидитетом добију подршку и финансијску помоћ потребну за васпитање њихове дјеце? (Молимо вас да опишете начин и поступак на који то обезбјеђујете.)</p> <p>4. Да ли сте обезбиједили и када довољан број специјализованог наставног кадра у школама, како би сва дјеца с инвалидитетом имала безбједан приступ инклузивном образовању?</p> <p>5. Да ли сте обезбиједили, када и на који начин, да дјеца с инвалидитетом, укључујући и дјецу с интелектуалним и менталним тешкоћама, имају једнак приступ одговарајућим услугама, укључујући: а) здравствену заштиту б) програме ране детекције и интервенције?</p> <p>6. Да ли спроводите кампање за ширење свијести с циљем борбе против стигматизације и предрасуда према дјецы с инвалидитетом усмјерене на: а) владине званичнике б) становништво? (Молимо вас да опишете</p>	
--	--	--	--	---	--	--

					начин на који спроводите кампање и ко организује такве кампање.)	
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.					

ПРЕПОРУКА 34.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
<p>Комитет препоручује држави чланици да:</p> <p>а) издвоји довољне кадровске и финансијске ресурсе потребне за пуно спровођење политика и програма који имају за циљ обезбјеђење квалитетних здравствених услуга у раном дјетињству за сву дјецу у држави чланици;</p> <p>б) прошири свијест о важности вакцинације, води рачуна да су</p>	<p>Г. ИНВАЛИДИТЕТ, ОСНОВНА ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА И ДОБРОБИТ (чланови 6, 18. став (3), 23, 24, 26, 27. ст. од (1) до (3) и 33)</p> <p>Здравље и здравствене услуге</p>	<p>Комитет поздравља усвајање различитих политика и програма за здравље у раном дјетињству, имајући у виду Општи коментар Комитета, бр. 15 (2013), о праву дјетета на уживање највишег могућег стандарда здравља, као и потциљ одрживог</p>	<p>Оквирна политика унапређења раног раста и развоја дјеце у Босни и Херцеговини, Политика унапређења раног раста и развоја дјеце у Републици Српској 2011-2016, Стратешки план унапређења раног раста и развоја дјеце</p>	<p>1) Показатељи о кадровским и финансијским ресурсима потребним за спровођење политика и програма који имају за циљ обезбјеђење квалитетних здравствених услуга у раном дјетињству за сву дјецу;</p> <p>2) Показатељи о</p>	<p>1. Да ли сте издвојили и када довољне кадровске и финансијске ресурсе потребне за спровођење политика и програма који имају за циљ обезбјеђење квалитетних здравствених услуга у раном дјетињству за сву дјецу?</p> <p>2. На који начин проширујете свијест родитеља о важности</p>	<p>- владе ентитета, БД БиХ и кантонā</p> <p>- ентитетски и кантонални заводи за јавно здравство</p> <p>- МЦП БиХ¹³</p>

¹³ Министарство цивилних послова БиХ има координирајућу улогу у области здравства, па ће упутити питања свим надлежним министарствима здравства и одговоре доставити МЉПИ БиХ.

<p>здравствени радници и особље обучени за рад с дјецом и да успостави сврсисходну комуникацију с њиховим родитељима и породицом;</p> <p>ц) редовно прати и процјењује ефективност политика и програма везаних за исхрану дјеце, укључујући програме школа/обданишта пријатеља здраве исхране, уз посвећивање посебне пажње ромској дјечи;</p> <p>д) промовише оптимално дојење, периодично оцјењује акредитоване болнице пријатеље дјеце, усклади прописе с Међународним кодексом о рекламирању замјена за мајчино млијеко и званично прати његову примјену.</p>		<p>развоја 3.8.</p>	<p>у Федерацији Босне и Херцеговине 2013-2017. као и Стратешки план унапређења раног раста и развоја дјеце у Федерацији Босне и Херцеговине 2020-2025. (у процесу усвајања).</p>	<p>обукама здравствених радника за рад с дјецом и њиховим родитељима, с фокусом на вакцинисање дјеце;</p> <p>3) Показатељи о дојењу;</p> <p>4) Показатељи о усклађивању прописа с Међународним кодексом о рекламирању замјена за мајчино млијеко.</p>	<p>вакцинације? (Молимо вас да опишете.)</p> <p>3. Да ли вршите обуке (и од када) здравствених радника за рад с дјецом у циљу успостављања сврсисходне комуникације с њиховим родитељима и породицом, а нарочито у циљу вакцинације дјеце? Ко врши ове обуке?</p> <p>4. Да ли пратите и процјењујете редовно, и на који начин, ефективност политика и програма везаних за исхрану дјеце, укључујући програме:</p> <p>а) школа б) обданишта ц) посвећивања посебне пажње ромској дјечи? (Молимо вас да опишете укратко.)</p> <p>5. Да ли промовишете и на који начин оптимално дојење и да ли оцјењујете периодично акредитоване болнице пријатеље дјеце?</p> <p>6. Да ли сте ускладили прописе с Међународним кодексом о рекламирању</p>	
---	--	---------------------	--	---	--	--

					замјена за мајчино млијеко? Да ли пратите званично и на који начин његову примјену?	
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.					

ПРЕПОРУКА 35.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
<p>Комитет држави чланица препоручује да:</p> <p>а) ефикасно спроводи законе и политике којима се адолесцентима забрањује конзумација алкохола, дувана и нелегалних дрога, укључујући Закон о забрани продаје и употребе дуванских производа лицима млађим од 18 година у Републици Српској и Закон о ограниченој употреби дуванских прерађевина у Федерацији Босне и Херцеговине, те да прати њихово спровођење;</p>	<p>Г. ИНВАЛИДНОСТ, ОСНОВНА ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА И ДОБРОБИТ (чланови 6, 18. став (3), 23, 24, 26, 27. ст. од (1) до (3) и 33)</p> <p><u>Здравље адолесцената</u></p>	<p>Комитет подсјећа на везу с Општим коментаром Комитета, бр. 4 (2003), о здрављу адолесцената и Коментаром, бр. 20 (2016), о остваривању права дјетета током адолесценције, имајући у виду потциљ одрживог развоја 5.6.</p>		<p>1) Показатељи о адолесцентима који конзумирају алкохол, дуван и нелегалне дроге;</p> <p>2) Показатељи о законодавним мјерама за забрану продаје дувана и нелегалних дрога на нивоу БиХ;</p> <p>3) Показатељи о законодавним мјерама за забрану продаје</p>	<p>1. Да ли ефикасно спроводите законе и политике којима се адолесцентима забрањује конзумација:</p> <p>а) алкохола б) дувана ц) нелегалних дрога? (Молимо вас да опишете укратко начин на који пратите ефикасно спровођење:</p> <p>а) Закона о забрани продаје и употребе дуванских производа лицима млађим</p>	<p>- владе ентитета и БД БиХ</p> <p>- ентитетски и кантонални заводи за јавно здравство</p> <p>- МЦП БиХ</p> <p>- МЉПИ БиХ</p>

<p>б) донесе законодавне мјере за забрану продаје дувана и нелегалних дрога на нивоу државе и прошири програме превенције злоупотребе алкохола и дрога, интервенције и рехабилитације за адолесценте;</p> <p>ц) прошири опсег Политике за заштиту сексуалног и репродуктивног здравља и права на нивоу државе и обезбиједи да образовање о сексуалном и репродуктивном здрављу буде обухваћено обавезним наставним планом и програмом и прилагођено доби дјеце, уз посебан фокус на превенцију адолесцентске трудноће и полно преносивих инфекција, у свим дијеловима државе чланице;</p> <p>д) обезбиједи једнак приступ услугама заштите сексуалног и репродуктивног здравља за дјевојчице и дјечаке адолесцентске доби, нарочито оне из маргинализованих група, као што су ромска дјеца, ЛГБТИ дјеца и дјеца с тешкоћама, у свим дијеловима државе чланице.</p>				<p>дувана и нелегалних дрога на нивоу БиХ;</p> <p>4) Показатељи о проширеним програмима превенције злоупотребе алкохола и дрога, интервенција и рехабилитације за адолесценте на нивоу БиХ;</p> <p>5) Показатељи о опсегу у наставном плану и програму о сексуалном и репродуктивном здрављу, с фокусом на превенцију адолесцентске трудноће и полно преносивих инфекција;</p> <p>6) Показатељи о приступу услугама заштите сексуалног и репродуктивног здравља за адолесценте, разврстане по полу, маргинализоване групе (ромска дјеца, ЛГБТИ дјеца и дјеца с тешкоћама у развоју).</p>	<p>од 18 година у Републици Српској б) Закона о ограниченој употреби дуванских прерађевина у ФБиХ.)</p> <p>2. Да ли сте донијели законодавне мјере за забрану продаје дувана и нелегалних дрога на нивоу БиХ?</p> <p>3. Да ли сте проширили програме превенције злоупотребе алкохола и дрога, интервенције и рехабилитације за адолесценте на нивоу БиХ?</p> <p>4. Да ли сте проширили опсег, када и на који начин, Политике за заштиту сексуалног и репродуктивног здравља и права на нивоу БиХ и/или ентитета? Да ли сте обезбиједили да образовање о сексуалном и репродуктивном здрављу буде обухваћено обавезним наставним планом и програмом и прилагођено доби дјеце, уз посебан фокус на превенцију адолесцентске трудноће и</p>	
--	--	--	--	--	--	--

					<p>полно преносивих инфекција?</p> <p>5. Да ли сте обезбиједили једнак приступ услугама заштите сексуалног и репродуктивног здравља за дјевојчице и дјечаке адолесцентске доби, нарочито оне из маргинализованих група, као што су ромска дјеца, ЛГБТИ дјеца и дјеца с тешкоћама, у свим дијеловима БиХ?</p>	
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.					

ПРЕПОРУКА 36.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
<p>Комитет препоручује држави чланици да:</p> <p>а) изради свеобухватне планове за праћење здравља животне</p>	Г. ИНВАЛИДНОСТ, ОСНОВНА ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА И ДОБРОБИТ	Премда уважава информацију државе чланице из 2013. да тестиране подземне воде нису		1) Показатељи о донесеним плановима за праћење здравља животне средине у којој живе дјеца;	1. Да ли сте израдили и када свеобухватне планове за праћење здравља животне средине у којој живе дјеца?	- МЉПИ БиХ - владе ентитета, БД БиХ, кантона

<p>средине у којој живе дјеца на свим нивоима власти;</p> <p>б) настави са спровођењем процјене посљедица које на дјецу оставља загађење ваздуха и контаминација уранијем;</p> <p>ц) регулише максималну концентрацију загађења ваздуха, као и чишћење свих локација контаминираних уранијем у држави чланици.</p>	<p>(чланови 6, 18. став (3), 23, 24, 26, 27. ст. од (1) до (3) и 33)</p> <p>Здравље животне средине</p>	<p>контаминирани уранијем, Комитет је и даље забринут због негативних посљедица такве контаминације као и посљедица загађења ваздуха по здравље дјецe, имајући у виду потциљ одрживог развоја 3.9.</p>		<p>2) Показатељи о процјенама посљедица које на дјецу оставља загађење ваздуха и контаминација уранијем;</p> <p>3) Показатељи о концентрацијама загађења ваздуха;</p> <p>4) Показатељи о концентрацијама загађености локација контаминираних уранијем.</p>	<p>(Молимо вас да опишете укратко те планове.)</p> <p>2. Да ли вршите и колико често процјене посљедица које на дјецу оставља загађење ваздуха и контаминација уранијем? Које је тијело утврдило те локације и ко врши процјену?</p> <p>3. Да ли регулишете и на који начин максималну концентрацију загађења ваздуха, као и чишћење свих локација контаминираних уранијем?</p>	<p>- ентитетски и кантонални заводи за јавно здравство</p>
<p>Одговор</p>	<p>Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.</p>					

ПРЕПОРУКА 38.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
<p>Комитет препоручује држави чланици да:</p>	<p>Г. ИНВАЛИДНОСТ, ОСНОВНА</p>	<p>Комитет је озбиљно забринут</p>		<p>1) Показатељи о усклађеним прописима</p>	<p>1. Да ли сте и када ускладили своје прописе и</p>	<p>- МЉПИ БиХ</p>

<p>а) усклади своје прописе и политике у вези с дјечјим додатком и услугама социјалне заштите, нарочито на нивоу државе, Федерације Босне и Херцеговине и БД БиХ, како би се обезбиједио приступ квалитетној социјалној помоћи у држави чланици;</p> <p>б) убрза израду ентитетских и кантоналних стратегија и програма за смањење сиромаштва на локалном и нивоу заједнице, како би се обезбиједио равноправан приступ основним услугама, укључујући водоопскрбу и канализацију, становање, социјалне услуге, здравствену заштиту и образовање;</p> <p>ц) повећа прилике за запошљавање за породице с дјецом које су у неповољном материјалном положају;</p> <p>д) обезбиједи довољне финансијске, кадровске и техничке ресурсе и обуку особља у систему социјалне заштите, укључујући центре за социјални рад, како би се родитељима и породицама, нарочито самохраним родитељима, пружила неопходна финансијска,</p>	<p>ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА И ДОБРОБИТ (чланови 6, 18. став (3), 23, 24, 26, 27. ст. од (1) до (3) и 33)</p> <p>Животни стандард</p>	<p>веома високом стопом незапослености и спорим напретком у изради ентитетских и кантоналних стратегија и програма за смањење сиромаштва, што се негативно одражава на животни стандард дјете.</p> <p>Комитет напомиње потциљ одрживог развоја 1.3 и подсећа на претходне препоруке Комитета (ЦРЦ/Ц/БиХ/ЦО/2-4, тачка 61).</p> <p>Претходна препорука ЦРЦ-а (тачка 61) је у Прилогу 1. овог програма.</p>		<p>и политикама у вези с дјечјим додатком и услугама социјалне заштите;</p> <p>2) Показатељи о усвојеним стратегијама за смањење сиромаштва;</p> <p>3) Показатељи о програмима запошљавања за породице с дјецом у неповољном материјалном положају;</p> <p>4) Показатељи о: а) финансијским б) кадровским ц) техничким ресурсима и д) обукама особља у систему социјалне заштите, укључујући и центре за социјални рад.</p>	<p>политике у вези с дјечјим додатком и услугама социјалне заштите, како би се обезбиједио приступ квалитетној социјалној помоћи?</p> <p>2. Да ли сте и када израдили и усвојили стратегије за смањење сиромаштва на ентитетском, кантоналном или локалном нивоу, како би се обезбиједио равноправан приступ основним услугама, укључујући водоопскрбу и канализацију, становање, социјалне услуге, здравствену заштиту и образовање?</p> <p>3. Да ли сте и када донијели програме запошљавања за породице с дјецом у неповољном материјалном положају?</p> <p>4. Да ли сте и када обезбиједили довољне финансијске, кадровске и техничке ресурсе и обуку особља у систему социјалне заштите, укључујући центре за социјални рад? Да ли су</p>	<p>- Министарство цивилних послова БиХ</p> <p>- владе ентитета, БД БиХ, кантона</p> <p>- ентитетска и кантонална министарства рада и социјалне политике/заштите</p> <p>- јединице локалне самоуправе</p>
---	---	---	--	---	--	--

правна и друга подршка и омогућило да брину о својој дјечи.					довољни финансијски ресурси које сте на тај начин обезбиједили, како би се родитељима и породицама, нарочито самохраним родитељима, пружила неопходна финансијска, правна и друга подршка и омогућило да брину о својој дјечи?	
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.					

ПРЕПОРУКА 40.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
<p>Комитет позива државу чланицу да:</p> <p>а) укине сегрегацију дјеце у образовању без одлагања и промовише заједничку језгру наставних планова и програма у цијелој држави чланици, имајући у</p>	<p>X. ОБРАЗОВАЊЕ, СЛОБОДНО ВРИЈЕМЕ И КУЛТУРНЕ АКТИВНОСТИ (чланови од 28. до 31)</p>	<p>Комитет напомиње и цијени напоре државе чланице, као што је усвајање Платформе за развој предшколског васпитања и образовања (2017-</p>		<p>1) Показатељи о школама које су укинуле сегрегацију у образовању;</p> <p>2) Показатељи о свим предузетим активностима</p>	<p>1. Наведите и опишите све активности које сте предузели у циљу укидања сегрегације у образовању. Молимо вас да у опису активности обавезно наведете циљеве и трајање</p>	<p>- МЉПИ БиХ</p> <p>- Министарство цивилних послова БиХ</p> <p>- Конференција министара</p>

<p>виду препоруке специјалног извјестиоца за област културних права (А/ХРЦ/25/49/тачка 1, пасус 104);</p> <p>б) уклони „националну групу предмета“ из наставног плана и програма школа;</p> <p>ц) ојача улогу Министарства цивилних послова Босне и Херцеговине и Конференције министара образовања као координационог механизма, како би се обезбиједио квалитет образовања у свим дијеловима државе чланице, с посебним акцентом на рурална подручја, путем спровођења квалитетних едукација за наставнике и елиминације дискриминације ученика коју врше наставници;</p> <p>д) обезбиједи ефикасно функционисање механизма за праћење Ревидираног акционог плана о образовним потребама Рома и повећа финансијска издвајања, како би се испуниле све образовне потребе ромске дјеце и повећало њихово учешће и инклузија у образовању на свим нивоима, нарочито у средњем и</p>	<p>Образовање, укључујући стручно оспособљавање и усмјеравање</p>	<p>2022), Оквирни акциони план о образовним потребама Рома у Босни и Херцеговини (2018-2022) као и спровођење Међународне процјене ученичких достигнућа (ПИСА) у 2018. години.</p> <p>Међутим, Комитет је и даље забринут због:</p> <p>а) сегрегације дјеце у образовању у вези са системом „двје школе под једним кровом“ и једнонационалним школама, те увођењем „националне групе предмета“ у контексту процеса интеграције школа;</p> <p>б) недовољне координације Министарства цивилних послова</p>		<p>(едукативни семинари и сл.) на промовисању заједничке језгре наставног плана и програма;</p> <p>3) Показатељи о школама које су уклониле „националну групу предмета“;</p> <p>4) Показатељи о спроведеним квалитетним едукацијама¹⁴ за наставнике у циљу елиминације дискриминације ученика коју врше наставници;</p> <p>5) Показатељи о усвојеним акционим плановима о образовним потребама Рома (на ентитетском и кантоналном нивоу, те на нивоу БД БиХ);</p> <p>6) Показатељи о обезбијеђеним финансијским</p>	<p>активности, циљну групу и резултате активности.</p> <p>2. Које активности сте предузели на промовисању заједничке језгре наставних планова и програма? (Молимо вас да опишете укратко предузете активности.)</p> <p>3. Које активности сте предузели да би се из наставних планова и програма школа уклонила „национална група предмета“? (Молимо вас да опишете укратко предузете активности.)</p> <p>4. Које активности сте предузели да би се ојачала улога Министарства цивилних послова БиХ и Конференције министара образовања као координационог механизма у циљу</p>	<p>образовања БиХ</p> <p>- АПОСО БиХ¹⁵</p> <p>- ентитетска и кантонална министарства образовања</p> <p>- Одјељење за образовање БД БиХ</p> <p>- јединице локалне самоуправе</p>
--	--	---	--	--	---	--

¹⁴ Под термином едукација подразумијевају се сва стручна усавршавања и обуке.

¹⁵ У периоду од 2012. до 2018. године Агенција за предшколско, основно и средње образовање БиХ израдила је 18 докумената у циљу промовисања ЗЈНПП-а. Документи су у Прилогу 1.4.

<p>високом образовању;</p> <p>е) појача напоре за унапређење школског превоза, обезбиједи бесплатне уџбенике за сву дјецу у држави чланици и пружи финансијску помоћ родитељима за покривање трошкова образовања, како би се умањила стопа напуштања школовања на свим нивоима образовања;</p> <p>ф) повећа неопходно финансирање и мјере за унапређење опреме у школама, укључујући хигијенске капацитете и приступачност за дјецу с инвалидитетом, као и системе загријавања школа;</p> <p>г) издвоји довољне финансијске ресурсе за ефикасно спровођење политика и програма за образовање у раном дјетињству, уз посебан фокус на дјецу из руралних области, ромску дјецу и дјецу с инвалидитетом, те прошири свијест о важности предшколског образовања код родитеља и чланова породица дјеце.</p>		<p>Босне и Херцеговине у погледу смањења несразмјера у квалитету образовања међу различитим дијеловима земље, нарочито у руралним подручјима;</p> <p>ц) неадекватне обуке наставника у погледу њихових дискриминаторских ставова према ученицима;</p> <p>д) ниске стопе уписа ромске дјеце у средње образовање;</p> <p>е) високих стопа напуштања школовања због сиромаштва и лошег материјалног стања;</p> <p>ф) неадекватних услова у погледу школског материјала и капацитета, укључујући санитарне услове, учioniчку опрему, системе загријавања и приступачне просторије за дјецу с инвалидитетом;</p>		<p>средствима за спровођење сопствених акционих планова о образовним потребама Рома за све нивое образовања (посебно приказати за основно, средње и високо);</p> <p>7) Показатељи о финансијским средствима за школски превоз и обезбјеђење бесплатних уџбеника за дјецу (посебно приказати да ли за сву дјецу или одређене категорије дјеце и које);</p> <p>8) Показатељи о пруженој помоћи родитељима за покривање трошкова образовања дјеце;</p> <p>9) Показатељи о финансирању опреме у школама, хигијенских потреба и загријавања школа;</p> <p>10) Показатељи о финансијским средствима и изграђеним капацитетима за приступ</p>	<p>обезбјеђења квалитета образовања у свим дијеловима државе, с посебним акцентом на рурална подручја? (Молимо вас да опишете укратко предузете активности.)</p> <p>5. Које активности сте предузели на спровођењу квалитетне едукације за наставнике у циљу елиминације дискриминације ученика коју врше наставници?</p> <p>6. Да ли сте усвојили и када акционе планове о образовним потребама Рома у складу са захтјевима Оквирног акционог плана о образовним потребама Рома у БиХ?</p> <p>7. Да ли сте у акционим плановима о образовним потребама Рома планирали довољна финансијска средства, како би се испуниле све потребе за образовањем ромске дјеце на свим нивоима образовања:</p>	
--	--	---	--	--	--	--

		<p>г) још увијек ниске стопе уписа у предшколске установе, нарочито код дјеце из руралних подручја и дјеце из група у неповољном положају, те недостатка буџетских средстава за спровођење политика и програма за унапређење предшколског образовања.</p> <p>У свјетлу потциља одрживог развоја 4.А, Комитет подсјећа на своје претходне препоруке (ЦРЦ/Ц/БиХ/ЦО/2-4, тачка 63).</p> <p>Претходна препорука ЦРЦ-а (тачка 63) је у Прилогу 1. овог програма.</p>		<p>школама за дјецу с инвалидитетом;</p> <p>11) Показатељи о издвојеним финансијским ресурсима за ефикасно спровођење политика и програма за образовање у раном дјетињству, уз посебан фокус на дјецу из руралних области, ромску дјецу и дјецу с инвалидитетом;</p> <p>12) Показатељи о свим предузетим активностима у циљу ширења свијести код родитеља и чланова породица дјеце о важности предшколског образовања.</p>	<p>основно, средње и високо? (Молимо вас да наведете укупни износ финансијских средстава и процјену његове довољности за спровођење свих мјера акционог плана.)</p> <p>8. Да ли сте успоставили квалитетан механизам за праћење спровођења Оквирног акционог плана о образовним потребама Рома у БиХ? (Молимо вас да опишете укратко успостављени механизам.)</p> <p>9. Да ли сте успоставили квалитетан механизам за праћење сопственог акционог плана о образовним потребама Рома? (Молимо вас да опишете укратко успостављени механизам.)</p> <p>10. Које активности сте предузели у циљу унапређења школског превоза и обезбјеђења бесплатних уџбеника за сву дјецу?</p>	
--	--	---	--	--	--	--

					<p>11. На који начин пружате помоћ родитељима за покривање трошкова образовања, како би се умањила стопа напуштања школовања на свим нивоима образовања? (Молимо вас да опишете укратко.)</p> <p>12. Наведите изворе финансирања за унапређење опреме у школама, укључујући хигијенске капацитете и загријавање школа. Да ли је износ повећан у односу на претходни период и у којем проценту?</p> <p>13. Да ли сте предузели активности на обезбјеђењу приступа школама за дјецу с инвалидитетом? (Молимо вас да опишете те активности.)</p> <p>14. Наведите изворе финансирања за ефикасно спровођење политика и програма за образовање у раном дјетињству, уз посебан</p>	
--	--	--	--	--	--	--

					<p>фокус на дјецу из руралних области, ромску дјецу и дјецу с инвалидитетом. Да ли је износ повећан у односу на претходни период и у којем проценту?</p> <p>15. Које активности предузимате да би проширили свијест код родитеља и чланова породица дјеце о важности предшколског образовања? (Молимо вас да опишете укратко.)</p>	
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.					

ПРЕПОРУКА 41.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
<p>Комитет препоручује држави чланици да:</p> <p>а) појача напоре за ефективно</p>	Х. ОБРАЗОВАЊЕ, СЛОБОДНО ВРИЈЕМЕ И КУЛТУРНЕ			1) Показатељи о обукама о људским правима за наставнике,	1. На који начин спроводите Смјернице за образовање о људским правима?	- МЉПИ БиХ - ентитетске и кантоналне АДС

спровођење Смјерница за образовање о људским правима у оквиру Свјетског програма за образовање о људским правима; б) обезбиједи да образовање о људским правима буде саставни и обавезни дио свих обука за наставнике, просвјетне раднике и особље у образовању на нивоу државе, ентитета, БД БиХ и кантонā.	АКТИВНОСТИ (чланови од 28. до 31) Образовање о људским правима			просвјетне раднике и особље у образовању (на нивоу ентитета, кантонā и БД БиХ).		- министарства образовања ентитета, кантонā и БД БиХ - педагошки заводи
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колоне IV, V. и VI.					

ПРЕПОРУКА 42.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
Комитет препоручује држави чланици да појача напоре како би се дјеци у држави чланици, укључујући дјецу с инвалидитетом и дјецу из маргинализованих група, гарантовала једнака права на	X. ОБРАЗОВАЊЕ, СЛОБОДНО ВРИЈЕМЕ И КУЛТУРНЕ АКТИВНОСТИ (чланови од 28. до 31)	Комитет посјеђа на везу с Општим коментаром Комитета, бр. 17 (2013), о праву дјетета на одмор, слободно вријеме,		1) Показатељи о активностима које се предузимају на обезбјеђењу једнаких права на одмор и слободно вријеме, те игру и	1. На који начин гарантујете једнака права на одмор и слободно вријеме, те игру и рекреативне активности примјерене узрасту	- МЉПИ БиХ - министарства образовања ентитета, кантонā, БД БиХ

одмор и слободно вријеме, те игру и рекреативне активности примјерене узрасту дјетета.	Одмор, слободно вријеме, рекреација и културне и умјетничке активности	игру, рекреативне активности, културни живот и умјетност.		рекреативне активности примјерене узрасту дјетета.	дјетета? (Молимо вас да опишете укратко начин на који то обезбјеђујете.)	
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колоне IV, V. и VI.					

* С обзиром на то да је с аспекта надлежности област образовања специфична у Босни и Херцеговини, а како би имали потпуне информације о правима дјетета, у складу с члановима 28. и 29. Конвенције о правима дјетета сачињен је посебан Упитник (Прилог, број 2.4). Упитник би требала да попуне сва надлежна министарства образовања у БиХ. Одлуку о прикупљању података по овом упитнику треба да донесе Министарство за људска права и избјеглице БиХ.

ПРЕПОРУКА 44.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
Комитет позива државу чланицу да одмах: а) предузме све неопходне мјере за спровођење Закона о	И. МЈЕРЕ ПОСЕБНЕ ЗАШТИТЕ (чланови 22, 30, од 32. до 33, од 35. до 36, 37. тачке од (б) до (д) и 38. до 40)	Комитет поздравља усвајање Закона о остваривању права на бесплатну правну помоћ и Закона о азилу 2016. године, што има		1) Показатељи за приступ дјецe тражилаца азила сљедећим услугама: а) смјештају б) услугама	1. Молимо вас да опишете укратко које сте мјере предузели за спровођење Закона о азилу (2016), како би се обезбиједило да	- МЉПИ БиХ - Министарство безбједности БиХ

<p>азилу (2016), како би се обезбиједило да дјеца тражиоци азила имају приступ безбједном смјештају, услугама здравствене заштите, психосоцијалној подршци и образовању, уз обезбјеђење једнаког приступа за дјецу ван центара за прихват;</p> <p>б) правовремено именује надлежног старатеља који посједује потребна стручна знања за поступање и подршку дјечи без пратње и/или дјечи раздвојеној од породица, у складу с процјеном најбољих интереса која се спроводи на индивидуалном основу;</p> <p>ц) избјегава све облике притвора за тражиоце азила и мигранте млађе од 18 година и породице с дјецом и размотри све могуће алтернативе притвору;</p> <p>д) обезбиједи довољне кадровске, техничке и финансијске ресурсе за</p>	<p>Дјеца тражиоци азила, избјеглице и мигранти</p>	<p>за циљ потврђивање приступа смјештају, услугама примарне здравствене заштите, психосоцијалној подршци, образовању и бесплатној правној помоћи за тражиоце азила, укључујући и дјецу.</p> <p>Међутим, Комитет је озбиљно забринут због:</p> <p>а) ограниченог приступа остваривању основних права, укључујући здравствену заштиту, образовање и психосоцијалну подршку, за дјецу тражиоце азила, избјеглице и мигранте, а нарочито дјецу смјештену ван центара за прихват;</p> <p>б) недостатка капацитета надлежних тијела за спровођење Закона о азилу (2016) у погледу обезбјеђења старатеља за дјецу без пратње и/или дјецу раздвојену од</p>		<p>здравствене заштите ц) психосоцијалној подршци д) образовању е) о именованим старатељима и њиховим компетенцијама;</p> <p>2) Показатељи о кадровским, техничким и финансијским ресурсима у центрима за прихват дјеце миграната и тражилаца азила, укључујући дјецу без пратње;</p> <p>3) Показатељи о кампањама за борбу против говора мржње према тражиоцима азила и избјеглицама, а нарочито дјечи;</p> <p>4) Показатељи о спроведеним истрагама и санкцијама за починиоце говора и других изљева мржње према тражиоцима азила и избјеглицама, а нарочито дјечи.</p>	<p>дјеца тражиоци азила имају приступ следећем:</p> <p>а) смјештају б) услугама здравствене заштите ц) психосоцијалној подршци д) образовању е) једнак приступ свим наведеним услугама и за дјецу ван центара за прихват.</p> <p>2. Укратко опишите поступак:</p> <p>а) правовременог именовања старатеља и потребне компетенције везане за стручно знање за поступање и подршку дјечи без пратње; б) начин на који процјењујете најбољи интерес дјетета на индивидуалном основу.</p> <p>3. Да ли избјегавате све облике притвора за тражиоце азила и мигранте млађе од 18 година и породице с дјецом и које</p>	
---	---	--	--	---	--	--

<p>повећање капацитета и унапређење услова у центрима за прихват којима управљају тијела власти, како би се смјестила дјеца мигранти и тражиоци азила, укључујући дјецу без пратње, те обезбиједи да услуге које пружају прихватни центри буду по мјери дјетета и прилагођене доби дјеце;</p> <p>е) редовно прати здравствене и хигијенске услове у прихватним центрима, објектима или мјестима гдје се врши смјештај дјеце тражилаца азила и дјеце миграната, те обезбиједи пружање услуга примарне и секундарне здравствене заштите;</p> <p>ф) изради кампање за борбу против говора мржње према тражиоцима азила и избјеглицама, а нарочито дјеци, те обезбиједи истрагу, гоњење и санкционисање починилаца.</p>		<p>породице;</p> <p>ц) административног притвора дјеце тражилаца азила и дјеце миграната;</p> <p>д) недовољних капацитета прихватних центара за смјештај дјеце миграната и тражилаца азила, због чега су дјеца присиљена да спавају на улици без одговарајућег склоништа и у небезбједним и несанитарним условима;</p> <p>е) говора мржње у медијима о тражиоцима азила и избјеглицама и неадекватног процесуирања лица која спроводе такво понашање.</p> <p>Комитет подсеја на везу с Општим коментаром, бр. 6 (2005), о третману дјеце без пратње и дјеце раздвојене од породице ван њихове</p>			<p>алтернативе притвору користите?</p> <p>4. У циљу унапређења услова у центрима за прихват дјеце миграната и тражиоца азила, укључујући дјецу без пратње, да ли сте:</p> <p>а) Обезбиједили довољне кадровске, техничке и финансијске ресурсе?</p> <p>б) Да ли су услуге које пружају ти центри по мјери дјетета и прилагођени доби дјеце?</p> <p>ц) Да ли пратите редовно здравствене и хигијенске услове у прихватним центрима? (Молимо вас да опишете укратко начин на који то радите.)</p> <p>д) Да ли сте обезбиједили пружање услуга примарне и секундарне здравствене заштите у прихватним центрима? (Молимо вас да опишете укратко начин на који то</p>	
---	--	--	--	--	--	--

		земље поријекла, те заједничким Општим коментаром, бр. 4 (2017), Комитета за заштиту права свих радника миграната и чланова њихових породица, као и бр. 22 и 23 (2017) Комитета за права дјетета у вези људских права дјете у контексту међународне миграције.			радите.) 5. Да ли сте израдили кампање за борбу против говора мржње према тражиоцима азила и избјеглицама, а нарочито дјеци, те обезбиједили истрагу, гоњење и санкционисање починилаца? (Молимо вас да опишете укратко кампање које спроводите.)	
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.					

ПРЕПОРУКА 45.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
Комитет препоручује држави чланици да: а) обезбиједи	II. МЈЕРЕ ПОСЕБНЕ ЗАШТИТЕ (чланови 22, 30, од 32.	У вези с Општим коментаром Комитета, бр. 21 (2017), о дјечи у		1) Показатељи о обезбијеђеним алтернативним	1. Да ли сте и на који начин обезбиједили алтернативне прилике	- МЉПИ БиХ - Министарство

<p>алтернативне прилике за дјецу у уличним ситуацијама, укључујући стручно оспособљавање и запошљавање, као и реинтеграцију у породицу или алтернативно збрињавање, на основу најбољег интереса дјетета;</p> <p>б) пружи адекватну финансијску подршку дневним центрима за дјецу која раде на улици, како би се загарантовала одрживост активности тих центара;</p> <p>ц) пружи потребну подршку организацијама цивилног друштва за подизање свијести о правима дјеце која живе и раде на улици и за олакшавање учешћа дјеце у изради планова и програма намијењених њиховој заштити.</p>	<p>до 33, од 35. до 36, 37. тачке од (б) до (д) и 38. до 40)</p> <p>Дјеца у уличним ситуацијама</p>	<p>уличним ситуацијама, Комитет подсјећа на своје претходне препоруке (ЦРЦ/БиХ/ЦО/2-4, тачка 71).</p> <p>Претходна препорука ЦРЦ-а (тачка 71) је у Прилогу 1. овог програма.</p>		<p>приликама за дјецу у уличним ситуацијама, укључујући:</p> <p>а) стручно оспособљавање б) запошљавање ц) реинтеграцију у породицу д) алтернативно збрињавање;</p> <p>2) Показатељи о свим видовима пружене подршке дневним центрима за дјецу која раде на улици;</p> <p>3) Показатељи о свим видовима пружене подршке ОЦД-у за подизање свијести о правима дјеце која живе и раде на улици.</p>	<p>за дјецу у уличним ситуацијама на основу најбољег интереса дјетета, укључујући:</p> <p>а) стручно оспособљавање б) запошљавање ц) реинтеграцију у породицу д) алтернативно збрињавање? (Молимо вас да опишете укратко.)</p> <p>2. Да ли сте и на који начин пружили и пружате ли подршку дневним центрима за дјецу која раде на улици, како би се загарантовала одрживост активности тих центара?</p> <p>3. Да ли пружате и на који начин потребну подршку организацијама цивилног друштва за подизање свијести о правима дјеце која живе и раде на улици?</p> <p>4. Да ли помажете и на који начин учешће дјеце која живе и раде</p>	<p>безбједности БиХ</p> <p>- владе ентитета, кантонā, БД БиХ</p> <p>- министарства рада и социјалне политике (заштите) ентитета, БД БиХ, кантонā</p>
---	--	--	--	--	--	--

					на улици у изради програма намијењених њиховој заштити? (Молим вас да опишете укратко.)	
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.					

ПРЕПОРУКА 46.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
<p>Комитет позива државу чланицу да:</p> <p>а) процијени остварени напредак и утврди недостатке у спровођењу Акционог плана супротстављања трговини људима на нивоу државе (2016-2019), те изради и спроведе план за наредни период с довољним буџетом;</p> <p>б) обезбиједи да центри за едукацију судија и тужилаца Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске и друге институције на нивоу државе,</p>	<p>И. МЈЕРЕ ПОСЕБНЕ ЗАШТИТЕ (чланови 22, 30, од 32. до 33, од 35. до 36, 37. тачке од (б) до (д) и 38. до 40)</p> <p>Продаја, трговина и отмица</p>	<p>Комитет поздравља измјене и допуне свих кривичних закона у одредбама о трговини људима, као што је увођење трговине људима као кривичног дјела у закон ентитета и искоришћавања дјеце кроз присилно просјачење у закон</p>		<p>1) Показатељи о спроведеним едукацијама за судије и тужиоце о строгој примјени закона и најбољем интересу дјетета у правном поступку у случају:</p> <p>а) трговине б) присилног просјачења ц) присилног брака дјеце;</p>	<p>1. Да ли сте процијенили остварени напредак и утврдили недостатке у спровођењу Акционог плана супротстављања трговини људима на нивоу државе (2016-2019)? (Молимо вас да опишете укратко напредак и недостатке.)</p>	<p>- МЉПИ БиХ</p> <p>- Министарство безбједности БиХ</p> <p>- владе ентитета, кантонā, БД БиХ</p> <p>- ентитетски центри за едукацију судија и тужилаца</p>

<p>БД БиХ и кантонā спроведу едукацију за судије и тужиоце о строгој примјени кривичних закона и најбољем интересу дјетета у правном поступку у случају трговине, присилног просјачења и присилног брака дјете, како би се обезбиједило да починиоци таквих кривичних дјела буду кривично гоњени и адекватно кажњени на свим нивоима надлежности;</p> <p>ц) појача обуку службеника агенција за спровођење закона на свим нивоима за истрагу свих случајева трговине дјецом и спречавање сексуалног искоришћавања дјете;</p> <p>д) појача програме ширења свијести и подстиче програме у заједници који имају за циљ превенцију и одговор на случајеве трговине дјецом, уз посебан фокус на ромску дјецу.</p>		<p>ентитета и БД БиХ. Међутим, Комитет је забринут због ниске стопе кривичних гоњења и осуђујућих пресуда за трговину дјецом и искоришћавање дјете.</p>		<p>2) Показатељи о обукама службеника агенција за спровођење закона за истрагу свих случајева трговине дјецом и спречавање сексуалног искоришћавања дјете;</p> <p>3) Показатељи о свим донесеним програмима ширења свијести који имају за циљ превенцију и одговор на случајеве трговине дјецом, уз посебан фокус на ромску дјецу.</p>	<p>2. Да ли сте припремили и усвојили акциони план супротстављања трговини људима на нивоу државе за наредни период?</p> <p>3. Да ли спроводите едукацију за судије и тужиоце о строгој примјени кривичних закона и најбољем интересу дјетета у правном поступку у случају трговине, присилног просјачења и присилног брака дјете, како би се обезбиједило да починиоци таквих кривичних дјела буду кривично гоњени и адекватно кажњени на свим нивоима надлежности у БиХ?</p> <p>4. Да ли спроводите и колико често обуку службеника агенција за спровођење закона за истрагу свих случајева трговине дјецом и спречавање сексуалног искоришћавања дјете?</p>	
---	--	--	--	--	--	--

					5. Да ли спроводите и колико често програме ширења свијести и на који начин подстичете програме у заједници који имају за циљ превенцију и одговор на случајеве трговине дјецом, уз посебан фокус на ромску дјецу?	
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.					

ПРЕПОРУКА 47.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
Комитет позива државу чланицу да: а) ојача ефективно спровођење закона о заштити и поступању с дјецом и малољетницима у кривичном поступку на нивоу ентитета и БД БиХ, што се односи	И. МЈЕРЕ ПОСЕБНЕ ЗАШТИТЕ (чланови 22, 30, од 32. до 33, од 35. до 36, 37. тачке од (б) до (д) и 38. до 40) Правда за дјецу	Комитет подсјећа на везу с Општим коментаром Комитета, бр. 24 (2019), о правима дјеце у систему правде за дјецу. Комитет позива		1) Показатељи о образовању дјеце током притвора и малољетничког затвора; 2) Показатељи о реинтеграцији дјеце након притвора и	1. Да ли сте и на који начин ојачали спровођење Закона о заштити и поступању с дјецом и малољетницима у кривичном поступку, а посебно:	- Министарство правде БиХ - ентитетска и кантонална министарства правде, Правосудна комисија БД БиХ

<p>и на приступ образовању током притвора и малолетничког затвора те обезбјеђење реинтеграције;</p> <p>б) промовише несудске мјере за дјецу оптужену за кривична дјела, укључујући преусмјеравање, медијацију и савјетовање, те примјену алтернативних санкција за дјецу, као што је пробација или рад за опште добро, кад год је то могуће;</p> <p>ц) обезбједи да у случајевима када је притвор неизбјежан дјеца не бораве заједно с одраслима, укључујући и притворске установе;</p> <p>д) донесе измјене члана 358. ст. (3) и (4) Закона о кривичном поступку Босне и Херцеговине, како би се строго ограничило продужење притвора за дјецу;</p> <p>е) настави напоре на спровођењу специјализоване обуке о правима дјеце и правди за дјецу за судије, службенике агенција за спровођење закона и социјалне раднике који раде с дјецом у сукобу са законом;</p> <p>ф) предузме неопходне мјере за спречавање коришћења у медијима личних података дјеце у</p>		<p>државу чланицу да свој систем правде за дјецу у потпуности усклади с Конвенцијом.</p> <p>Комитет подсеја на његову претходну препоруку (ЦРЦ/Ц/БиХ/ЦО/2-4, тачка 77).</p> <p>Претходна препорука ЦРЦ-а (тачка 77) је у Прилогу 1. овог програма.</p>		<p>малолетничког затвора;</p> <p>3) Показатељи о промоцији несудских мјера за дјецу оптужену за кривична дјела;</p> <p>4) Показатељи о дјечи која бораве у притвору или малолетничком затвору;</p> <p>5) Показатељи о специјализованим обукама о правима дјеце и правди за дјецу за:</p> <p>а) судије б) службенике агенција за спровођење закона ц) социјалне раднике који раде с дјецом у сукобу са законом;</p> <p>б) Показатељи о свим предузетим мјерама за спречавање коришћења у медијима личних података дјеце у сукобу са законом, као што је име члана породице и мјесто становања.</p>	<p>а) приступ образовању током притвора и малолетничког затвора б) обезбјеђење реинтеграције? (Молимо вас да опишете укратко предузете активности.)</p> <p>2. Да ли промовишете и на који начин несудске мјере за дјецу оптужену за кривична дјела, укључујући: а) преусмјеравање б) медијацију и савјетовање ц) примјену алтернативних санкција за дјецу, као што је рад за опште добро? (Молимо вас да опишете укратко.)</p> <p>3. Да ли сте обезбједили и када да у случајевима када је притвор неизбјежан дјеца не бораве заједно с</p>	<p>- владе ентитета, кантонā, БД БиХ</p> <p>- едукативни центри за судије и тужиоце ентитета</p> <p>- министарства рада и социјалне политике/заштите ентитета, кантонā, БД БиХ</p> <p>- министарства унутрашњих послова ентитета, кантонā, БД БиХ</p> <p>- РАК БиХ</p> <p>- Савјет за штампу БиХ</p> <p>- МЉПИ БиХ</p>
---	--	--	--	---	---	--

<p>сукобу са законом, који нису уређени законом, као што је име члана породице и мјесто становања.</p>					<p>одраслима, укључујући притворске јединице?</p> <p>4. Да ли сте усвојили и када измјене члана 358. ст. (3) и (4) Закона о кривичном поступку БиХ, како би се строго ограничило продужење притвора за дјецу?</p> <p>5. Да ли спроводите специјализоване обуке о правима дјецe и правди за дјецу за судије, службенике агенција за спровођење закона и социјалне раднике који раде с дјецом у сукобу са законом?</p> <p>6. Да ли сте предузели и на који начин неопходне мјере за спречавање коришћења у медијима личних података дјецe у сукобу са законом,</p>	
--	--	--	--	--	--	--

					као што је име члана породице и мјесто становања?	
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.					

ПРЕПОРУКА 48.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
<p>Комитет тражи да држава чланица поступи по претходном закључном запажању Комитета о Факултативном протоколу о продаји дјеце, дјечјој проституцији и дјечјој порнографији, и то:</p> <p>а) да изради државни план дјеловања усмјерен на рјешавање свих питања, посебно оних која су обухваћена Факултативним протоколом и да обезбиједи одговарајуће људске и финансијске ресурсе за његово спровођење;</p>	<p>И. МЈЕРЕ ПОСЕБНЕ ЗАШТИТЕ (чланови 22, 30, од 32. до 33, од 35. до 36, 37. тачке од (б) до (д) и 38. до 40)</p> <p>Факултативни протокол о продаји дјеце, дјечјој проституцији и дјечјој порнографији</p>	<p>Комитет уважава уложене напоре на спровођењу закључних запажања о иницијалном извјештају државе чланице у дијелу о Факултативном протоколу уз Конвенцију о продаји дјеце, дјечјој проституцији и дјечјој порнографији (ЦРЦ/Ц/ОПСЦ/БиХ/ЦО/1).</p> <p>Међутим, Комитет са жаљењем констатује да се информације које је доставила држава чланица готово искључиво односе</p>		<p>1) Показатељи о људским и финансијским ресурсима за спровођење државног плана дјеловања за рјешавање питања која обухвата Факултативни протокол;</p> <p>2) Показатељи о кривичним дјелима која се истражују и кажњеним починиоцима за дјела из Факултативног протокола.</p>	<p>1. Да ли сте усвојили и када државни план дјеловања усмјерен на рјешавање свих питања, посебно оних која су обухваћена Факултативним протоколом? Да ли сте обезбиједили одговарајуће људске и финансијске ресурсе за његово спровођење?</p> <p>2. Да ли сте предузели мјере и које да се кривична дјела истражују, те да</p>	- Министарство безбједности БиХ

<p>б) да предузме све потребне мјере како би се обезбиједило да се кривична дјела истражују, те да наводни починиоци буду уредно гоњени и кажњени како би се смањила некажњивост;</p> <p>ц) да ојача мјере за заштиту права и интереса дјеце жртава од свих кривичних дјела из Факултативног протокола, и то кроз изравду смјерница за заштиту дјеце за социјалне раднике и службенике за спровођење закона, те обезбјеђења обуке о тим смјерницама. Конкретно, поступак треба ојачати како би се обезбиједио већи проактивни приступ идентификацији дјеце жртава која су угрожена кривичним дјелима из Факултативног протокола, укључујући сензибилизовање и развој ефикасних партнерстава с родитељима и породицама дјеце жртава;</p> <p>д) да оснује јединицу у оквиру сектора за жртве кривичних дјела која је посебно овлашћена за пружање помоћи и подршке дјечи жртвама кривичних дјела из Факултативног протокола, те да јој обезбиједи одговарајуће кадровске, техничке и</p>		<p>на трговину дјецом. Комитет препоручује држави чланици да предузме све неопходне мјере за спровођење наведених препорука, нарочито у погледу дефиниције и криминализације свих дјела наведених у члановима 2. и 3. Факултативног протокола, доношења акционог плана државе (тачка 11), истраге и процесуирања кривичних дјела обухваћених Факултативним протоколом (тачка 29) и заштите и реинтеграције дјеце жртава (тачке 35, 39. и 41).</p> <p>Претходна препорука ЦРЦ-а (тачке 11, 29, 35, 39. и 41) је у Прилогу 1. овог програма.</p> <p>При томе, држава чланица треба да обрати посебну пажњу на примјену свих одредаба Факултативног протокола, узимајући у обзир Декларацију и Агенду за дјеловање и</p>			<p>наводни починиоци буду уредно гоњени и кажњени како би се смањила некажњивост?</p> <p>3. Да ли сте ојачали мјере (које и на који начин) за заштиту права и интереса дјеце жртава од свих кривичних дјела из Факултативног протокола?</p> <p>4. Да ли сте донијели смјернице за заштиту дјеце жртава свих кривичних дјела из Факултативног протокола за социјалне раднике и службенике за спровођење закона? Да ли сте обезбиједили обуку о тим смјерницама?</p> <p>5. Да ли сте формирали јединицу која је посебно овлашћена за пружање помоћи и подршке дјечи жртвама кривичних дјела из Факултативног протокола? Да ли сте јој обезбиједили одговарајуће кадровске,</p>	
--	--	---	--	--	--	--

финансијске ресурсе; е) да посебну пажњу посвети – кроз позитивну друштвену дискриминацију – потребама дјече у ситуацијама када су угрожена (став 24).		глобалну посвећеност, које су усвојене на првом, другом и трећем Свјетском конгресу против комерцијалног сексуалног искоришћавања дјече, одржаном у Штокхолму, Јокохаму и Рио де Женеиру 1996, 2001. односно 2008. године.			техничке и финансијске ресурсе? 6. На који начин обезбјеђујете посебну пажњу (кроз позитивну друштвену дискриминацију) потребама дјече у ситуацијама када су угрожена дјелима из Факултативног протокола? (Молимо вас да опишете укратко.)	
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V и VI.					

ПРЕПОРУКА 49.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Текст препоруке	Одговарајући члан(ови) међународног уговора и опционог(их) протокола ако постоји(е)	Општи коментар тијела за надзор спровођења (ако постоји)	Подаци који су доступни у бази	Додатни подаци које је потребно прикупити	Питања на која је потребно одговорити у припреми одговора	Извјештајна(е) јединица(е)
Комитет тражи да држава чланица поступи по претходном закључном запажању Комитета о	II. МЈЕРЕ ПОСЕБНЕ ЗАШТИТЕ (чланови 22, 30, од 32.	Комитет подсјећа на његова претходна закључна запажања (ЦРЦ/Ц/БиХ/ЦО/2-4,	- КЗ БиХ - КЗ ФБиХ - КЗ РС	1) Показатељи о програмима едукације и оспособљавања у вези с Факултативним	1. Да ли сте обезбиједили и на који начин да се принципи и одредбе Факултативног протокола објављују у широј	- Министарство правде БиХ - ВСТС БиХ

<p>Факултативном протоколу о дјечи у оружаним сукобима и да спроведе следеће препоруке:</p> <p>а) прописима на нивоу државе, ентитета и БД БиХ изричито забрани и криминализује регрутовање и коришћење дјече млађе од 18 година у непријатељствима која врше недржавне наоружане групе;</p> <p>б) спроведе програме систематске обуке о одредбама Факултативног протокола за све релевантне професије које раде с дјецом и за њих;</p> <p>ц) успостави и спроводи екстратериторијалну надлежност за почињена кривична дјела према Факултативном протоколу без критеријума двоструког криминалитета.</p>	<p>до 33, од 35. до 36, 37. тачке од (б) до (д) и 38. до 40)</p> <p>Факултативни протокол о дјечи у оружаним сукобима</p>	<p>тачка 69. и ЦРЦ/Ц/ОПАЦ/БиХ/Ц О/1) и препоручује држави чланици да спроведе те препоруке, а нарочито следеће:</p> <p>Претходна препорука ЦРЦ-а (тачка 69) је у Прилогу 1. овог програма.</p>	<p>- КЗ БД БиХ - Закон о одбрани Босне и Херцеговине</p> <p>- ЦМС статистика - ВСТС (о почињеним кривичним дјелима)</p>	<p>протоколом за припаднике Оружаних снага БиХ, укључујући и оне који се шаљу у међународне мировне снаге;</p> <p>2) Показатељи о систематским програмима образовања и оспособљавања у вези с одредбама Факултативног протокола за све релевантне професионалне групе које раде с дјецом и за дјецу, а посебно међу војним службеницима који су укључени у регрутације, судијама, тужиоцима, службеницима за имиграције, парламентарним војним комесарима/повјереницима и социјалним радницима;</p> <p>3) Показатељи о почињеним кривичним дјелима према Факултативном протоколу без критеријума двоструког криминалитета.</p>	<p>јавности и међу дјецом и државним службеницима?</p> <p>2. Да ли јачате и на које начине програме едукације и оспособљавања у вези с Факултативним протоколом за припаднике Оружаних снага БиХ, укључујући и оне који се шаљу у међународне мировне снаге?</p> <p>3. Да ли сте прописима на нивоу државе, ентитета и БД БиХ изричито забранили и криминализовали регрутовање и коришћење дјече млађе од 18 година у непријатељствима која врше недржавне наоружане групе?</p> <p>4. Да ли спроводите програме систематске обуке о одредбама Факултативног протокола за све релевантне професије које раде с дјецом и за њих?</p> <p>5. Да ли сте успоставили и спроводите ли екстратериторијалну надлежност за почињена кривична дјела према Факултативном протоколу без критеријума двоструког</p>	<p>- Министарство одбране БиХ</p>
--	--	---	---	--	---	-----------------------------------

					криминалитета?	
Одговор	Одговор надлежне институције треба да буде конкретан, сажет и потребно је одговорити на питања из колона IV, V. и VI.					

Обрађене главе:

(Прва радна група)

А. Опште мјере спровођења (законодавство, свеобухватна политика и стратегија, координација, расподјела средстава и прикупљање података, независно праћење, информисање и подизање свијести, сарадња с ОЦД-ом, дјечја права и пословни сектор)

Б. Дефиниција дјетета

Ц. Општи принципи (забрана дискриминације, НИД и поштовање мишљења дјетета)

Д. Грађанска права и слободе (упис рођења и држављанство и право на приватност)

(Друга радна група)

Е. Насиље над дјецом (физичка казна, злостављање и занемаривање, сексуално искоришћавање и злостављање)

Ф.Породично окружење и алтернативно збрињавање (дјеца лишена породичног окружења, усвајање и незаконито одвођење и невраћање)

(Трећа радна група)

Г. Инвалидност, основна здравствена заштита и добробит (дјеца с инвалидитетом, здравље и здравствене услуге, здравље адолесцената, здравље животне средине, животни стандард)

(Четврта радна група)

Х. Образовање, слободно вријеме и културне активности (образовање, стручно оспособљавање и усмјеравање, образовање о људским правима, одмор, слободно вријеме, рекреација и културне и умјетничке активности)

(Пета радна група)

И. Мјере посебне заштите (дјеца тражиоци азила, избјеглице и мигранти, дјеца у уличним ситуацијама и продаја, трговина и отмица, правда за дјецу, поступање по претходним препорукама о факултативним протоколима)

Чланови радних група:

Прва радна група

1. Салиха Ђудерија (МЉПИ БиХ)
2. Леа Ченгић (РАК БиХ)
3. Алма Тузлић (МИП БиХ)
4. Никола Сладоје (МП БиХ)
5. Мирсада Бајрамовић (НВО – „Земља дјеце у БиХ“ Тузла)

Друга радна група

1. Тијана Боровчанин (МЉПИ БиХ)
2. Брана Црнчевић (Агенција за равноправност полова БиХ)
3. Никола Сладоје (МП БиХ)
4. Александра Штрбац (НВО – „Здраво да сте“ Бањалука)
5. Берина Церибашић (НВО – „Наша дјеца“ Сарајево)

Трећа радна група

1. Алмина Јерковић (МЉПИ БиХ)
2. Ајла Нанић (МЉПИ БиХ)
3. Ерна Топуз (НВО – Мостар)

Четврта радна група

1. Хашима Ђурак (АПОСО БиХ)
2. Проф. др Лејла Кафеџић (академска заједница – Сарајево)
3. Др сц. Даворка Топић Стипић (академска заједница – Мостар)

Пета радна група

1. Станислава Танић (Министарство безбједности БиХ)
2. Бранка Марковић (Министарство одбране БиХ)
3. Проф. др Елмедин Муратбеговић (академска заједница – Сарајево)

Консултанткиња: Милена Јурић